

Czego można się dowiedzieć z mapy

Zapis w dzienniku

1. Odczytywanie informacji z różnych map – określanie położenia geograficznego.
2. Obliczanie różnic liczb wielocyfrowych.
3. Wykonanie mapy wybranego obszaru dowolnymi technikami.

Środki dydaktyczne

s. 116. i 117. w *Podręczniku Olka*, s. 53. i 54. w *Kartach prac* część 4., opowiadanie Heleny Bobińskiej *Romek maluje prawdziwą mapę* s. 92. w *Wypisach*, różne rodzaje map Polski, atlas *Świat wczoraj i dziś*, przyniesione przez dzieci pocztówki przedstawiające obiekty przyrodnicze i różne krajobrazy

Sytuacje edukacyjne

- ♦ Oglądanie zgromadzonych w klasie map i określanie ich przeznaczenia. Szukanie różnic między informacjami zawartymi w legendach map. Podejmowanie próby odczytywania skali mapy i wykonywanie na tej podstawie obliczeń, np. odległości w linii prostej między dwoma wybranymi punktami. Zależnie od swoich możliwości dzieci wykonują zadania o różnym stopniu trudności, rozpoczynając od umiejętności elementarnych:
 - odczytywanie skali, liczb, liczby cyfr w liczbie;
 - działania na liczbach wielocyfrowych.
- Oglądanie lub przypomnienie, jakie mapy wykonywane były przez dzieci.

I wariant

Wykonanie kilku konturowych map Polski – na każdej mapie prezentujemy inny temat – praca w grupach lub indywidualnie.

II wariant

Wykonanie jednej dużej mapy dla całej klasy – zebranie wiadomości z 3 lat nauki – zaznaczenie miejsc i obiektów, które można umieścić na mapie.

- ♦ Wybieranie pocztówek i umieszczanie ich we właściwych miejscach na mapie. Rysowanie lub malowanie na mapie innych charakterystycznych dla danego miejsca oznaczeń np. liści drzew typowych dla tego terenu, budowli, pomników przyrody itd.
- ✓ Opowiadanie *Romek maluje prawdziwą mapę* s. 92.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 116. i 117.
- ✓ *Karty prac* s. 53. i 54.
- ♦ Wskazywanie na mapie Polski obszarów parków narodowych i odczytywanie ich nazw (w nawiązaniu do działań podejmowanych w klasie II i III).

cd. na s. 139.

- ◆ Układanie pisemnej wypowiedzi – określanie na podstawie mapy fizycznej położenia wybranego parku lub innego obiektu, który został lub będzie umieszczony na mapie. Najlepiej, żeby to był obiekt przyrodniczy, architektoniczny położony najbliżej miejsca zamieszkania dzieci i dobrze im znany.

- Rozpoznawanie sposobów oznaczania na mapie wydzielonych terenów szczególnie chronionych.

Czego można się dowiedzieć z mapy

Każdy las i każdy park narodowy zajmuje pewien obszar, który mierzymy w hektarach. Płotek wolalby sadzić drzewa, niż rozwiązywać zadania. A przecież można robić jedno i drugie.

hektar – ha
a – a

1 ar to kwadrat o boku 10 m
1 hektar to kwadrat o boku 100 m

1 hektar = 100 arów
1 ha = 100 a

1. Leśnicy z Borów Tucholskich robią nasadzenia 5000 młodych drzewek. Uzupełnią nimi ubytki w drzewostanie spowodowane silnymi wiatrami i chorobami drzew.

Oblicz i napisz, ile sadzonek poszczególnych gatunków drzew zostanie posadzonych, jeśli wieść, że będzie to:

- 500 dębów;
- buków – 2 razy więcej niż dębów;
- sosen – tyle samo co dębów i buków razem;
- pozostałe drzewa to świerki.

Odp.:

- Przeprowadzenie wywiadu z leśnikami, innymi pracownikami lasów lub organizacji rolniczych na temat terenów zalesionych znajdujących się najbliżej miejsca zamieszkania dzieci. Może to być spotkanie z urzędnikiem gminy, dzielnicy na temat obszarów zielonych.

- Wykonanie mapy najbliższej okolicy szkoły wyłącznie różnymi odcieniami zieleni.

Czego można się dowiedzieć z mapy

Wujek Mirek mówi, że jestem chłop jak dąb. To fajnie. Dąb dawnymi czasami był uważany za święte drzewo boga piorunów. Byłem kiedyś w Rogalinie i widziałem wielkie dęby. Żadna siła ich nie przewróci! Są wśród nich trzy bardzo stare drzewa – pomniki przyrody, które mają imiona: Lech, Czech i Rus, jak ci bracia z legendy. Stanę sobie obok nich i będzie nas czterech: Lech, Czech, Rus i Olek. I wtedy zaznaczę mnie na mapie jak inne dęby, i będę pod ochroną. Naprawdę. Na niektórych mapach można znaleźć takie informacje. A ja będę stał i szumił: jestem sobie chłop jak dąb...

- Obserwowanie, jakie drzewa rosną najbliżej szkoły. Wypowiadanie się na temat tego, jak zmieniły się w ciągu trzech lat pobytu dzieci w szkole, które zostały dosadzone i jak przebiega ich rozwój.

Romek maluje prawdziwą mapę

Pan Nawrocki leżał w swoim gabinecie rozciągnięty na dywanie i malował mapę łachowickich lasów. Na podłodze było mu wygodnie to robić, gdyż ciagle pochylanie się nad stołem męczyło go bardzo. Malował więc na podłodze. Na wprost niego, tak że stykali się nieledwie głowami, ulokował się Romek.

Przeglądał się, jak tatuś maluje; przy tym machał nogami w powietrzu i... przeszkadzał ciagle.

– Znowu tatuś tak czarno maluje... cała mapa będzie czarna.

– Mówiłem ci już – odpalił spokojnie ojciec – że te czarne działki na mapie to są najstarsze drzewostany świerkowe i jodłowe. Im młodsze drzewa – tym jaśniejsie się je maluje. A ponieważ ten drzewostan, który teraz maluje, to są bardzo stare jodły, muszę je

– Bo czerwoną farbą oznaczamy brzozy, a brzozy wpuszcę do lasu – to jak wilka do owczarni. Wszystkie drzewa wydusi. To straszny rozbójnik ta biała i niewinna brzoza.

– Na gawędę? – zdziwił się Romek.

– Na gawędę. Brzoza rośnie bardzo prędko i rozsiewa się bardzo obficie, jak ci wszystkie inne drzewa, szczególnie ciemnie z lasu. Sadi się ją więc tylko po brzegu lasu albo wzdłuż drogi.

– Szkoła, taka jest ładna! – westchnął chłopak.

– Ale co do pożytku, nie może się równać z dębem albo z bukiem, bo drzewo brzozy jest zdadne tylko na opał.

– A dęby jaką farbą się maluje?

Kolory lata

Zapis w dzienniku

1. Wykonanie pracy plastycznej techniką kolażu.
2. Opisanie letniego krajobrazu – stosowanie określeń i porównań.
3. Porównywanie liczb wielocyfrowych.

Środki dydaktyczne

s. 118. i 119. w *Podręczniku Olka*, s. 55. i 56. w *Kartach pracy* część 4., wiersz Tadeusza Kubiaka *W zieleni* s. 95. w *Wypisach*, zgromadzone przez nauczyciela i uczniów wiersze poświęcone urodzie letniej przyrody, album *Świat wokół mnie*, ilustracje, pocztówki, zdjęcia związane z letnią porą roku, obrazy i prace plastyczne wykonywane przez dzieci od września, paski kolorowego materiału, chustki, apaszki, szaliki

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Karty pracy* s. 55.
- ◆ Wyszukiwanie informacji o popularnych letnich kwiatkach.
- ✓ Wiersz *W zieleni* s. 95.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 118. i 119.
- ◆ Omówienie kolorów lata, układanie kolorystycznych zestawów barw, np. letniej łąki, pola, lasu. Zwrócenie uwagi na nasycenie barw. Wykonanie obrazu-wyklejanki letniego pejzażu ze skrawków materiałów i nitek techniką kolażu. Wykonanie ramek z dowolnego materiału i oprawianie wykonanych prac. Oglądanie zgromadzonych obrazów i grupowanie ich wg tematów, łączenia w cykle tematyczne. Wystawienie obrazów w klasowej galerii *Cztery pory roku – wystawa letnia*.
- ◆ Wypowiadanie się na temat przedstawionych obrazów – gromadzenie zwrotów i wyrazów określających barwy i formułowanie odpowiedzi na pytanie: co zostało przedstawione na obrazie. Opisywanie wybranego obrazu.

Uwaga

Praca nad opisem powinna koncentrować się na dobieraniu określeń, porównań. Dzieci powinny język potoczny zamieniać na sformułowania literackie.

- ◆ Wymienianie określeń, porównań, których dzieci użyją w opisach, wybieranie najciekawszych, najoryginalniejszych. Redagowanie opisów z wykorzystaniem przytoczonych określeń. Najciekawsze opisy mogą być potem zaprezentowane w galerii obok prac plastycznych.

cd. na s. 141.

Letnie rymowanie

Zapis w dzienniku

1. Układanie wierszowanych życzeń dla mamy i przygotowanie laurek z okazji Dnia Matki.
2. Dodawanie i odejmowanie liczb trzy- i czterocyfrowych.
3. Wykonanie deseru wg przepisu.

Środki dydaktyczne

s. 49., 50., 57. i 58. w *Kartach pracy* część 4., wiersze zgromadzone przez uczniów i nauczyciela, produkty potrzebne do wykonania deseru

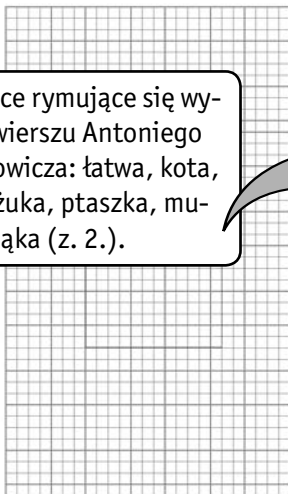
Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Karty pracy* s. 57. i 58.
- ♦ Odczytywanie zgromadzonych wierszy. Podanie tytułu wiersza, tytułu zbioru, z którego pochodzi tekst, oraz imienia i nazwiska autora. Szukanie w przeczytanych utworach wyrazów rymujących się, zestawianie ich i odczytywanie par wyrazów.
Wyszukiwanie i zapisywanie nowych par wyrazów rymujących się. Układanie z nimi zdań i krótkich wierszyków.
- ♦ Dobieranie rymów do podanych wyrazów na podstawie wiersza *Bawimy się w rymy* i rysunków zamieszczonych obok wiersza na s. 57. w *Kartach pracy*.
- ♦ Układanie i zapisywanie rymowanych wierszyków z życzeniami dla mam, a następnie odczytywanie ich w klasie lub w kilkuosobowych grupach. Poprawianie, uzupełnianie, sprawdzanie pisowni wyrazów. Tworzenie laurek z wierszykami, które byłyby prezentem dla mam, lub tworzenie ilustrowanego zbioru – *Wiersze dla mamy*.
- ♦ Zaplanowanie spotkania w klasie z okazji Dnia Matki lub przygotowanie laurek do wręczenia ich w domu.
- ✓ *Karty pracy* s. 49. i 50.

Nad krajobrazową mapą Polski

- Brakujące rymujące się wyrazy w wierszu Antoniego Marianowicza: łatwa, kota, krowy, żuka, ptaszka, muchy, pająka (z. 2.).

1. Narysuj dwa prostokąty na tym samym kartkowaniu – jeden o wymiarach 2 razy większych od drugiego – drugi o wymiarach 2 razy mniejszych (we wnętrzu). Ktoś z trzech postaciaków ma wymiary zbliżone do Jaka będzie najbliższa okazja, czyje święto chłabie?

49

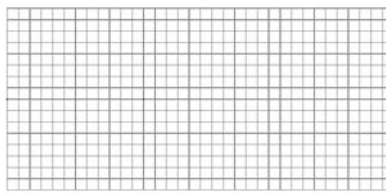
- Zadanie 1. i 2. można wykonać na koniec dnia, a w klasie wykonać deser wg podanego przepisu.

2. Narysuj figury wg podanych instrukcji.

a) $12 \rightarrow 2$ (3 razy)
 $42 \rightarrow 2$ (3 razy)
 $42 \rightarrow 2$ (3 razy)

b) $\rightarrow 1$ 11 (6 razy)
 $\rightarrow 1$ 11 (6 razy)
 $\rightarrow 1$ 11 (6 razy)

c) Narysuj dowolną figurę i ułóż do niej instrukcję.

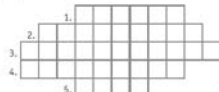
d)

50

Letnie rymowanie

1. Uzupełnij zdania nazwami zwierząt i wpisz te nazwy do diagramu.

1. Piękna ... szukam żony.
2. Do ... przyszedł zuk.
3. Posłał kozioł ...
4. Zachwycony jej powabem ... błagał żabę.
5. Pewna ... była słaba.

2. Czy wiesz, z jakich wierszy pochodzi te zdania? Napisz nazwiska ich autorów.

2. Uzupełnij wiersze wyrazami rymującymi się z tymi, które są napisane pochyłym drukiem.

57. Rawimy się w rymy –
zabawa to

Rawimy się w rymy –
potrafi to *działwa*.

rym znaleźć do
umieją *maluchy*,
rym zaś do
też wnet się *przybłąka*.

Rym znaleźć do –
nie trudna robota,
rym znaleźć do
pomyslicie... *gotowy*,
rym znaleźć do
to żadna jest *sztuka*.
Rym znaleźć do
to istna *igraszka*,

A jeśli kto rymu
do słowa chce „dym”,
niech rymu do dymu
nie szuka już, gdy mu
podszepne, że rymem
tym właśnie jest „rym”...

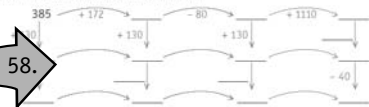
Antoni Marianowicz

57

49

6

1. Oblicz i pokaż wyniki wykonanych działań.

2. Oblicz i powiedz, jakie to liczby. Wstaw znaki działań.

$172 - 80 + 1110 =$ $385 -$ $\rightarrow 1587$
 $130 - 40 =$ $475 -$ $\rightarrow 1677$

3. Wybierz poprawną odpowiedź.

„Siedział jak mysz pod miotłą” – znaczy, że:

Chciało mu się spać.
Nie odzywał się ani nie poruszał.

Było mu zimno.
Bardzo się bał.

Przeźroczystry deser dla mamy

Przygotuj

- galaretkę w proszku
- 1 jabłko lub pomarańczę
- 1 banana
- 1 pojemnik gęstej śmietanki lub kremu
- szklane miseczki

Sposób przyrządzania

Galaretkę przygotuj zgodnie z przepisem podanym na torze i pozostaw do ostygnięcia (możesz poprosić o pomoc tatę lub inną starszą osobę). Owoc dokładnie umyj i obierz ze skórki. Pokrój banana i jabłko. Do każdej miseczki włóż po jednej części każdego owocu. Stopniowo zalewaj stygnącą galaretką tak, aby owoc nie wypłynął na wierzch. Gdy galaretka dobrze zastęgnie, każdą porcję ozdób łyżeczką kremu lub śmietany. Miseczki postaw na serwetkach. Pomyśl o udekorowaniu stołu kwiatkami. Smacznego!

58

Umiejętności ucznia

Mówienie i słuchanie

Słucha ze zrozumieniem tekstów gwarowych i opowieści pisanych archaicznym językiem. Opowiada baśnie. Układa i wygłasza opowiadania z elementami magii. Opisuje krajobraz, wymieniając jego charakterystyczne cechy i używa wielu określeń. Mówi wiersze. Śpiewa piosenki ze słuchu.

Czytanie

Czyta książki na określony temat. Czyta instrukcje i przygotowuje wg nich odpowiednie doświadczenia. Czyta i porównuje wiersze pod względem budowy i zastosowania środków poetyckich.

Pisanie

Poprawnie stosuje wielką literę w nazwach geograficznych. Piszze wyrazy z *ó*, *rz*, *ź* i innymi problemami poprawnej pisowni. Układa i pisze życzenia, teksty wg określonego warunku.

Stosowanie wiedzy i umiejętności

Zapisuje nuty melodii na podstawie zapisu literowego i metrum. Rozpoznaje i nazywa piętra roślinności górskiej. Układa instrukcję gry we współpracy z innymi. Poprawnie tworzy wyrażenia przyimkowe oraz związki wyrazowe. Układa zdania złożone. Rozpoznaje cechy sztuki ludowej, wskazuje na charakterystyczne motywy roślinne. Wyszywa proste wzory. Porównuje liczby w zakresie 1000 i wykonuje cztery działania na liczbach jedno-, dwu- i trzycyfrowych. Wykonuje prace techniką kolażu. Projektuje i wykonuje kartki okolicznościowe. Rozpoznaje cechy budynków sakralnych. Wyszukuje informacje na różne tematy i sprawdza ich wiarygodność. Odejmuje i dodaje liczby czterocyfrowe z przekroczeniem progu dziesiętnego. Zamienia miary jednostki długości, czasu i masy. Wyszukuje i uzupełnia informacje o gatunkach chronionych. Zapisuje liczby wielocyfrowe w tabeli układu pozycyjnego. Zna cechy gatunkowe baśni i legendy, potrafi je wykorzystać we własnych wypowiedziach.

Rozwiązywanie problemów

Potrafi nazwać kilka dziedzin nauki. Rozróżnia język gwarowy i literacki – zastępuje gwarowe wyrazy odpowiednimi literackimi. Rozumie potrzebę stosowania ćwiczeń sportowych dla poprawy kondycji fizycznej. Dostrzega różnice między warunkami życia w górach i na nizinach. Posługuje się internetem w poszukiwaniu określonych informacji. Ustala kolejność zdarzeń w powieści. Umie wskazać pozytywne cechy (mocne strony) swojej miejscowości (małej Ojczyzny). Rozwiązuje zadania logiczne – znajduje prawidłowe związki między podanymi informacjami.

Notatki

Drodzy Państwo!

Proponujemy odmienne niż w klasach I i II rozwiązania dotyczące ostatnich dni roku szkolnego. Odwołujemy się do pomysłów abecelków, ale w każdej klasie III jest dość pomysłowych uczniów, aby bawić się w szkołę na swój sposób.

Oddajcie Państwo inicjatywę swoim uczniom i przyjrzyjcie się, jak są pomysłowi i samodzielni. Można również zapoznać się z propozycją w *Podręczniku Olka* i na jej wzór tworzyć własne scenariusze.

Jeśli Państwo nie zdecydują się na wymyślony przez dzieci scenariusz całodziennych zajęć i będą korzystać z propozycji znajdującej się w *Podręczniku Olka*, można zachęcić dzieci do udziału w uatrakcyjnianiu i częściowej modyfikacji podanych zadań.

1. W naszych propozycjach powtarzamy codziennie pewne sekwencje scenariusza, a mianowicie:

a. Każdego dnia należy najpierw:

- określić zainteresowania dzieci przedstawionych na rysunkach;
- ustalić dziedziny, których dotyczą zadania przez nie przygotowane;
- porównywać, to czym dzieci zajmowały się poprzedniego dnia, z tym, czym zajmować się będą dzisiaj;
- nazywać i zapisywać nazwy przedmiotów szkolnych (mogą to być nazwy wymyślone przez dzieci).

Nie powtarzamy tego w codziennym opisie, tylko informujemy: Uwaga I.

b. Proponujemy również, aby dzieci wyszukały w *Kartach pracy* zadania z podobnych dziedzin, które są wymienione każdego dnia w XX ośrodku *Podręcznika Olka* – w ten sposób dzieci będą powtarzać materiał i utralać zdobyte umiejętności.

Nie powtarzamy tego w codziennym opisie, tylko informujemy: Uwaga II.

c. Każdego dnia zachęcamy dzieci do układania zadań na dzień następny. Mogą w ten sposób rywalizować ze sobą o najciekawsze, najzabawniejsze zadanie, popisywać się specyficzną wiedzą, której nie miały okazji zaprezentować dotychczas.

Podajemy również, czego mogłyby dotyczyć zadania układane przez dzieci.

2. Temat jednego dnia znajduje się na rozkładówce. Do niektórych dni są przewidziane zadania dodatkowe na następujących stronach:

- Na góralską nutę s. 142.,
- Narodziny gór s. 143.,
- Pozdrowienia od wierchów s. 144.,
- Nie igraj z przyrodą! s. 145.,
- W jakich kolorach pluszcze fala w jeziorze s. 146.,
- Co trzeba mieć, żeby zrobić jajka w koszulkach s. 147.,
- Kiedy tatuś był mały s. 148.,
- Z internetem na wakacje s. 149.,
- Ostatni dzień w III klasie s. 150.

3. Wszystkie zadania uczniowie rozwiązują w zeszytach.

Notatki

Na góralską nutę

Zapis w dzienniku

1. Pisanie nut na podstawie zapisu literowego i podanego metrum.
2. Grupowanie wyrazów z *ó* wg ustalonego kryterium.
3. Odejmowanie liczb czterocyfrowych z przekroczeniem progu dziesiątkowego.
4. Wykonywanie ćwiczeń fizycznych na podstawie rysunku.

Środki dydaktyczne

s. 120., 121., 122., 123., 142. i 155. w *Podręczniku Olka*, gawęda wg Marii Kowalewskiej *Baśnie i gawędys*. 98. w *Wypisach*, album *Świat wokół mnie*, fizyczna mapa Polski, atlas *Świat wczoraj i dziś*, mapy turystyczne, widokówki i zdjęcia, instrumenty

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 120.
- ◆ Rozmowa na temat planów dzieci z Głębokiego – jaki prezent chcą przygotować pani Ewie? Wypowiadanie się na temat: Jak wygląda nauka w klasach starszych, czym różni się od nauki w klasach I–III?
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 121.
- ◆ Na czym polega plan lekcji opracowany przez dzieci z Głębokiego, jak rozumieć znajdujące się na tej stronie polecenia? Co to znaczy ocenić zadania przygotowane przez dzieci? Czym się trzeba kierować w ich ocenie?
- ◆ Prezentacja dnia (patrz Uwaga I).
- ◆ Wyszukiwanie zadań z podobnych dziedzin (patrz Uwaga II).
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 122. i 123.
- ◆ Przeglądanie i czytanie tematów dni w celu określenia zainteresowań dzieci przedstawionych na rysunkach w całym ośrodku XX. Rozpoznawanie, kto czym się szczególnie interesuje.
- ◆ Wyjaśnianie pojęć związanych z taternictwem, alpinizmem; wyszukiwanie wiadomości na temat ludzi, którzy przyczynili się do popularyzacji gór.
- ✓ Gawęda *Baśnie i gawędys*. 98.
- ◆ Szukanie w *Wypisach* część 1. i czytanie pastorałki napisanej w gwarze góralskiej.
- ◆ Pokazywanie na mapie (s. 155.), gdzie mieszkają górale, jak nazywają się górskie regiony. Poszukiwanie w albumie *Świat wokół mnie* (lub w innym) stroju góralskiego. Opisywanie go.
- ◆ Zadania samodzielnie układane przez dzieci mogą obejmować:
 - zasady pisowni z wyrazami z *ó*;
 - przykłady odejmowania i dodawania liczb czterocyfrowych.

Już od miesiąca rozmawiamy w klasie o tym, w jaki sposób pożegnać się z panią Ewą. Nie na zawsze, ale jako trzecioklasiści. Jeszcze tylko dwa tygodnie będziemy trzecioklasistami. Potem wakacje. Na pewno wszyscy dostaniemy świadectwa i tylko pani Ewa

Plan lekcji

1. Na góralską nutę
Renata i Wojtek
2. Narodziny gór
Marta i Paweł
3. Pozdrowienia od wierzchoń
Kasia i Adam
4. Nie igraj z przyrodą!
Ania i Kamil
5. W jakich kolorach pluszcze fala w jeziorze?
Agata i Franek
6. Serafin i inni mieszkańcy jezior
Ula i J. J. J.

1. Zaspiewajmy gamę C-dur.

2. Czy w podanej melodii są wszystkie nuty gamy C-dur? A może jakichś brakuje? Przepiszcie melodię i uzupełnijcie nuty.

3. Jaka to melodia? Kto potrafi napisać melodię wg instrukcji?

1. Wypiszcie podkreślone sylaby. Utwórzcie z nich imiona i nazwiska osób, o których ułożyliśmy dla was zagadki.

Zagadka Renaty

Zostałem profesorem medycyny, kiedy miałem 39 lat. 25 lat później, czyli w roku 1884, założyłem Towarzystwo Tatrzańskie. Nazwano mnie krótem Tatr.

Zagadka Wojtka

Urodziłem się, kiedy król Tatr miał 56 lat. W wieku 14 lat zacząłem się wspinać w Tatrach, a 13 lat później po raz pierwszy zimą wspinałem się na Gerlach.

Rozwiązanie zagadki Renaty

Rozwiązanie zagadki Wojtka

123.

- Do wykorzystania wiadomości o pierwszych taternikach.

Tytus Chałubiński

1820 – rok urodzin;

1889 – rok śmierci;

1859 – profesor patologii na Akademii Medycznej w Warszawie;

1861 – powołany do Delegacji Miejskiej opracowującej reformę szkolnictwa;

1871 – zdymisjonowany przez władze carskie z funkcji profesora na UW;

1874 – wydanie książki lekarskiej „Metoda wynajdywania wskazań lekarskich. Plan leczenia i jego wykonanie”;

1884 – współzałożyciel Towarzystwa Tatrzańkiego.

Janusz Chmielowski

1878 – rok urodzin;

1968 – rok śmierci;

1895 – pierwsze wejście na Zadni Gerlach;

1902 – pierwsze wejście na Rumanowy Szczyt;

1905 – uczestnik pierwszego zimowego wejścia na Gerlach;

1926 – współautor przewodnika „Tatry Wysokie”.

Uwaga

Zadania dodatkowe do samodzielnego wykonania przez dzieci znajdują się na s. 142.

Narodziny gór

Zapis w dzienniku

1. Pisownia nazw geograficznych.
2. Ustalanie kolejności zdarzeń w opowiadaniu.
3. Porządkowanie i porównywanie liczb trzy- i czterocyfrowych wg określonego kryterium.

Środki dydaktyczne

s. 124., 125., 143. i 155. w *Podręczniku Olka*, opowiadanie Marii Kowalewskiej *Skąd się wzięły góry?* s. 97. w *Wypisach*, fizyczna mapa Polski, atlas *Świat wczoraj i dziś*, mapy turystyczne, widokówki i zdjęcia

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 124., 125. i 155.
- ◆ Prezentacja dnia (patrz Uwaga I).
- ◆ Wyszukiwanie i nazywanie szczytów górskich oraz innych wzniesień poza pasmami góorskimi; odczytywanie ich wysokości; porównywanie. Korzystanie z krajoobrazowej mapy Polski wykonywanej przez dzieci.
- ✓ Opowiadanie *Skąd się wzięły góry?* s. 97.
- ◆ Gromadzenie wiadomości encyklopedycznych oraz legend na temat gór. Porównywanie legend i wiadomości popularnonaukowych na przykładzie innych tekstów Marii Kowalewskiej.
- ◆ Wyszukiwanie zadań z podobnych dziedzin (patrz Uwaga II).
- ◆ Zadania układane samodzielnie przez dzieci mogą obejmować:
 - inne zasady pisowni związane ze stosowaniem wielkiej litery;
 - przykłady odejmowania liczb trzy- i czterocyfrowych, stosowanie określeń porównywania różnicowego związanego z wysokością szczytów górskich.

Uwaga

Zadania dodatkowe do samodzielnego wykonania przez dzieci znajdują się na s. 143.

Narodziny gór

Jak powstały góry

Zaskoczony pajak Ignas spojrzął w dół i zobaczył małe jak zabawki domy, jeszcze mniejsze drzewa i wąski niczym pajęcza nitka strumyczek. Zrozumiał, że stoi na szczycie wysokiej góry, a wokół otaczają go wierzchołki innych wysokich gór.

– Nierówno tu – zauważył – i pięknie.

– Jak to w górach – rzekła skała. – Chcesz, to opowiem ci, jak powstały góry. Ignas usiadł wygodnie, a skała rozpoczęła opowieść:

– Bardzo, bardzo dawno temu, przed wieloma tysiącami, a może milionami lat, a może jeszcze dawniej, Ziemia była płaska jak naleśnikowy placek. Tylko miejscami leżały wielkie góry. Wyglądały jak piegi rozrzucone tu i tam, bez żadnego porządku. Nudziły się ogromnie, więc potężnie ziewały.

– Może poskaczemy? – zaproponował mały kamyk, który już miał dość nudę. Głazy gruchnęły śmiechem, ale nie odnowiły. Wskótce Ziemia dudniła od ich podskoków. Skakały coraz wyżej i wyżej, spadały jeden na drugiego, tworząc góry, góry i górzyska. A gdy się zmęczyły, zasnęły tam, gdzie spadły, najgłębiej mają głązy, które wskoczyły aż na sam szczyt gór.

– Dlaczego? – spytał zastuchany Ignas.

Moga rozmawiać z chmurami, witać się ze słońcem i całować Księżyc na dobranoc.

Małgorzata Stronkowska Zawada
„Alto passet!” (fragment)

1. Odszukajcie na mapie Polski na stronie 154... jak wysokie są wymienione szczyty. Przepiszcie do zeszytu nazwy tych szczytów w kolejności od najwyższego do najniższego i obliczcie różnice między nimi. Ułóżcie w tym celu ciąg liczb wg przygotowanego przez nas wzoru.

Rysy	Śnieżka	Babia Góra	Giewont
Łysica	Trzy Korony	Wieżyca	Barania Góra
Łysa Góra	Śnieżnik	Gubatówka	Kasprowy Wierch

- Makietę krajobrazu górskiego można zrobić również z pogniecionego papieru gazetowego oklejonego taśmą albo z masy solnej lub gliny.

- Jak najczęściej kończą się baśnie? Zacytujcie kilka przykładów.
- Wymieńcie ulubionego bohatera znanej wam baśni i opowiedzcie, jakie zadania miał do wykonania.
- Kto mu pomagał, jakie czarodziejskie przedmioty i magiczne siły wystąpiły w tej baśni?
- Czy czarodziejskie przedmioty i magiczne siły towarzyszą tylko bohaterom baśni?
- Korzystając z tych przykładów, niech każdy z was wymyśli swojego bohatera i ułoty o nim baśń.

1. Długość wyznaczenia gór znajdującej się najbliżej ich miejsca zamieszkania.

125

Skąd się wzięły góry?

Powstały przez miliony lat, w rozmaitych czasach. Dłatego mówimy, że góry są starsze i młodsze. Bardzo dawno temu skorupa ziemna była znacznie cieńsza niż dziś, a tuż pod nią kipiała płynna lava, która faldowała skorupę, tworząc na Ziemi góry. Są też i takie góry, które powstały wskutek wybuchu lawy na zewnątrz. Jeszcze i teraz, wewnątrz Ziemi nie jest spokojnie. Wiemy o wybuchach wulkanów, wyrzucających rozpaloną płynną lawę, i o częstych trzęsieniach ziemi. Historia gór jest bardzo długa i urozmaicona. Na Ziemi były długie okresy ocieplenia, potem nadzwyczajnego ochłodzenia, kiedy śnieg w górach nie topniał nawet latem i stopniowo zamieniał się w lód, tworząc ogromne pola lodowe – lodowce. Lodowce te, spełzając z gór, złybiły doliny, przyszłe koryta rzek... Przed wieloma tysiącami lat nastąpiło ocieplenie i lodowce zaczęły topnieć. Ich wody zatrzymały się we wgłębieniach górskich, kotłach, tworząc jeziora i stawy, zasilające też rzeki i potoki górskie.

Pamiętajcie też, że oprócz faldowania się skorupy ziemskiej, oprócz wylewania się tu i tam lawy góry stale były rzeźbione przez wodę i wiatr, co nadawało różne kształty szczytom i zboczom.

Maria Kowalewska

1. Spróbuj się dowiedzieć, gdzie znajdują się teraz czarne wulkany.

97

Narodziny gór

Czy wiecie, że tajemniczo! polskie zapoczątkowały ok. 1804 r. wyprawę polskiego naukowca Stanisława Staszica m.in. na Łomnicę i Krywani?

W 1909 r. powstało Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, które niesie pomoc potrzebującym turystom i taternikom.

1. Sprawdźcie na mapie Polski, jak się nazywają pasma górskie położone wokół Tat. a. Co wiecie o polskich górach? Gdzie możecie znaleźć jeszcze inne wiadomości o górach?

2. Przeczytajcie tekst „Skąd się wzięły góry?”, a dowiedziecie się o nich czegoś więcej. Ułóżcie z plasteliny lub z gliny makietę szczytów. Postanówcie się, aby uklepione szczyty miały podobny kształt do tych przedstawionych na ilustracjach.

Dobierzcie tak kolory plasteliny, żeby pokazać, czy góra jest skalista czy porośnięta lasem lub inną roślinnością – poszukajcie na ten temat informacji w encyklopedii.

1. Taternicy to wędrownicy na szczyty lub pokonywają terno przy użyciu specjalnego sprzętu, r. n. s. k. h. w. b. (taternicy, c. k. t. n. i. c. y, r. n. i. c. y).

2. Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe – str. 1008.

124

97.

- Zorganizowanie zawodów w biegach pod górkę na czas.

- cykl „Dyktando Mistrzów” – 1994 r.
- Jerzy Niemczuk „Przygody Żurawki” – 1995 r.
- Anna Orlichowska „Dobry potwór nie jest zły” – 1996 r.
- Tomasz Trojanowski „Kocie historie” – 1997 r.
- Dorota Gellner „Dorota Gellner dzieciom” – 1998 r.
- Anna Lewkowska „Dziwne przygody czarnoksiężnika Zenona” – 1999 r.
- Marta Tomaszewska „Tępo lataw Burbelkowie” – 2000 r.
- Grzegorz Kasdepke „Kacperka” – 2001 r.

153

Pozdrowienia od wierchów

Zapis w dzienniku

1. Wyróżnianie różnych środków poetyckiego wyrazu: epitetów, porównań.
2. Rośliny chronione rosnące w górach.
3. Dodawanie i odejmowanie liczb trzy- i czterocyfrowych. Zamiana jednostek miary długości (m i km).
4. Planowanie prac związanych z wyszywaniem lub haftowaniem.

Środki dydaktyczne

s. 126., 127. i 144. w *Podręczniku Olka*, wiersz Kazimierza Przerwy-Tetmajera *Pozdrowienie* s. 96. w *Wypisach*, fizyczna mapa Polski, atlas *Świat wczoraj i dziś*, mapy turystyczne, widokówki i zdjęcia

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 126. i 127.
- ♦ Prezentacja dnia (patrz Uwaga I).
- ✓ Wiersz *Pozdrowienie* s. 96.
- ♦ Porównywanie wierszy *Pozdrowienie* i *Szarotka* (s. 126. w *Podręczniku Olka*): liczba strof, wersów, rodzaj rymów, wyróżnianie środków poetyckiego wyrazu.
- ♦ Wyszukiwanie informacji na temat roślinności górskiej – sprawdzanie na listach roślin chronionych, które z nich podlegają ochronie.
- ♦ Wypowiadanie się na temat sztuki ludowej, w której wykorzystywane są elementy przyrodnicze, np. szarotka górską. Rozwijanie zainteresowań sztuką ludową, zachęcanie do wyszywania, haftowania, prac koronkarskich – wycieczka do muzeum etnograficznego, twórcy ludowego lub Cepelii.
- ♦ Wyszukiwanie zadań z podobnych dziedzin (patrz Uwaga II).
- ♦ Zadania układane samodzielnie przez dzieci mogą obejmować:
 - dobieranie określeń do rzeczownika i odwrotnie, określanie, „jakie co jest” za pomocą porównania z innym przedmiotem lub sytuacją;
 - składanie liczby wielocyfrowej – zapis liczby w tabeli układu dziesiętne-go.

Uwaga

Zadania dodatkowe do samodzielnego wykonania przez dzieci znajdują się na s. 144.

1. Narysujemy teraz szarotkę, korzystając ze wzoru. Weźmy białą, żółtą i zieloną mulinę (kordonek), igłę, kawałek białego lub szarego płótna, tamborek.

- Ocenianie, jak sprawdziła się instrukcja uczenia się tekstu na pamięć, jakie metody zapamiętywania stosują dzieci.

2. Obliczcie, o ile metrów wyżej:
 - od górnej granicy regla dolnego zaczynają się hale i łąki;
 - od górnej granicy występowania pól uprawnych zaczyna rosnąć kosodrzewina.
- a. Oblicz, ile metrów dzieli dolną granicę regla górnego od wierzchołka najwyższej polskiej góry.
3. Zastanówcie się, co się znajduje w odległości 2499 m od naszej szkoły¹. Ile to kilometrów?
- a. Zastanówcie się, czy tyle samo czasu potrzeba na przebycie odległości 2499 m drogą i wejście na szczyt o takiej wysokości górskim szlakiem.
- b. Sprawdźcie przy najbliższej okazji, ile czasu potrzebujecie na przejeżdżanie takiej odległości.

¹ Też ci odpowiadają się do szkoły, do której uczęszczają w ich imieniu rodzice.

127

Pozdrowienie

Spomad wiślanych łeci fal
Wiosenny, chłodny wiatr,
Łeci ku mojej ziemi w dal,
Ku śnieżnym szczytom Tatr.
Wichrze, nad wzgórz, pola nieś
Me pozdrowienia stąd,
Rodzinna moja pozdrów wieś
I dunajczy prąd.
Przydrożne wierzy, smreków¹ las,
W ogródkach każdy kwiat
I wszystkie łaki pozdrów wraz,
I ludzi z wszystkich chat.
I do tych śnieżnych skał się zwróc,
Ku stawom, halom gnał,
I pozdrów mi po tysiącokrć
Mój cały górski kraj.

Kazimierz Piżewski-Tetmajer

1. Kogo i co pozdrawia autor wiersza?
2. Komu zarzycza i w jaki sposób przesyłamy pozdrowienia?

¹ smrečka – świerki

25

Pozdrowienia od wierzchów

Szarotka

Patrzę na nagie skały,
na te podniebne góry...
Na skałach níc nie rośnie,
pod skałą chodzą chmury.

W szarej szczelinie,
niedaleko od szczytu
obudził się do życia
kwiatusek z aksamitu.

Choćbym po tych urwiskach
skałał zgrabnie jak kotek,
nie ruszę tego kwiata –
nie wolno rwać szarotek!

Stefania Smuchowa

1. Jak autorka wiedziała, nazwała szerszaków? Wybierzcie z wiersza cztery dowolne rozstrzygnięcia i dopiszcie do nich oryginalne określenia.
2. Wypiszcie z wiersza parę rymujących się wyrazów i podkreślcie w nich rymujące się cząstki.
3. Wypiszcie z wiersza fragmenty, które będą odpowiedzią na pytania:
 - jakie rośliny rosną w skalistych górach;
 - jak się zachowasz, kiedy spokasz szerszaka.
4. Nauczenie się wiersza na pamięć. Poszukajcie w „Podreżniku Olla” instrukcji, jak uczyć się tekstu na pamięć.
5. Wymieńcie kilka nazw innych gatunków roślin.
 - a. Czy znasz jakieś wśród nich rośliny chronione?

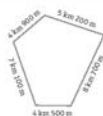

6. Przeczytajcie wiersz o górskiej przyrodzie „Pozdrowienie”

126

Pozdrowienia od wierchów

1. Jedną z dolin w Tatrzańskim Parku Narodowym można okrążyć, korzystając z tras przedstawionych na rysunku. Oblicz, ile metrów pokona turysta, okrążając tę dolinę.
1 km = 1000 m

2. Co to może być? Dobierz odpowiednie rzeczowniki do podanych przymiotników:
 błękitny, błękitna, błękitne
 mądry, mądra, mądre, mądry, mądre.
3. Połącz rzeczowniki z podanymi określeniami:
 łąka, muchomor, rzeka, skały
 jak wijąca się wstęga, jakby potężne olbrzymy, niby kwitnący dywan, niczym czerwone

...ic jest

- kiwani
- krazni
- pocier
- szodkow
- przebie
- przebie
- na wy
- naszy

- stukanie ręką/palcami (zamykanie i otwieranie) – po chwili słyszalnym pstryknięciem
- pstrykanie palcami – wszystkimi;
- łączenie palca środkowego i wskazującego: przyłożenie ich do skroni (salutowanie) lub ruchy składania i rozstawiania palców (nożyczki).

144

153

Nie igraj z przyrodą!

Zapis w dzienniku

1. Czytanie instrukcji gry i rozegranie jej.
2. Mnożenie i dzielenie liczb jednocyfrowych w zakresie 100.
3. Rozpoznawanie wybranych roślin i zwierząt oraz wyróżnianie ich charakterystycznych cech.

Środki dydaktyczne

s. 128., 129., 145. i 155. w *Podręczniku Olka*, ulubione gry planszowe dzieci, album *Świat wokół mnie*

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 128., 129. i 155.
- ◆ Prezentacja dnia (patrz Uwaga I).
- ◆ Wyszukiwanie gier planszowych i zabaw z kostką w książkach i podręcznikach wykorzystywanych w klasie III. Porównywanie ich i ustalanie, czym każda z nich się wyróżnia, które z nich są najciekawsze i dlaczego. Które z nich są podobne do gier komputerowych?
- ◆ Wypowiadanie się dzieci na temat innych znanych im gier i porównywanie ich z grami planszowymi i komputerowymi. Jakie umiejętności rozwijają wymienione gry i którym z nich należy poświęcić jak najwięcej czasu ze względu na oczywiste korzyści? Formułowanie i zapisywanie na tablicy zdań na ten temat, tworzenie hierarchii ważności tych korzyści.
- ◆ Sprawdzanie, jakie modyfikacje można wprowadzić do znanych dzieciom gier, by zmienić ich stopień trudności – ułatwienia lub utrudnienia.
- ◆ Podział na grupy i wymyślanie nowej gry; spisywanie zasad przebiegu gry i sprawdzanie poprawności zasad. Mogą to być gry zarówno planszowe, jak i z tarczą oraz rzutkami, rysowane na ziemi lub podłodze.

Uwaga

Zadania dodatkowe do samodzielnego wykonania przez dzieci znajdują się na s. 145.

Nie igraj z przyrodą!

Zagraj z kolegą, nie igraj z przyrodą!

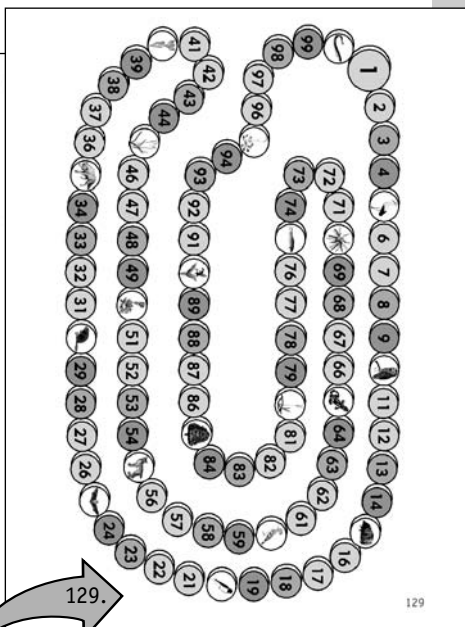

1. Weźcie kostkę do gry i dwa kolorowe kółka wycięte z papieru – zastąpią wam pionki.
2. Każdy z was ma po 10 rzutów kostką. Grę rozpoczyna osoba, która wyrzuci więcej oczek na kostce. Start znajduje się na polu z numerem 1.
3. Ten, kto stanie na polu niebieskim, mnoży liczbę wyznaczonych oczek przez 6 i przesuwa się na pole oznaczone liczbą, która jest wynikiem mnożenia. Podobnie w innych kolorowych polach: zielone – mnożenie przez 7, fioletowe – przez 8, rde – przez 9.
4. Jeżeli znajdziecie się na polu z rysunkiem, odpowiadajcie, co jest na nim przedstawione. Zapisujecie swoją odpowiedź i numer pola. Jeśli udzielicie prawidłowej odpowiedzi, zdobędziecie punkty.
5. Po zakończeniu gry sprawdzacie swoje odpowiedzi na s. 154. I liczycie zdobyte punkty. Wygrywa ten, kto zdobył ich najwięcej. Bravo!

Uwaga! Jeśli znajdziecie się ponownie na tym samym rysunku, nie podajecie po raz kolejny odpowiedzi, i nie liczycie sobie punktów.

128

129

● Punktacja do gry znajduje się na s. 155.

Nie igraj z przyrodą!

1. Objaśnij znaczenie wyrazów, korzystając z podanych tekstów. bór dziewięścił jez jaskółka przebieżnik skrzyp minóg morski

Mam wiele imion, a każde zakończone na -ówka.

Mam szczególny dar, potrafię pokonać śnieg.

Pracowicie buduję tamy, a nikt mnie za to nie chwali.

Mam tak krótkie nóżki, że kiedy przebiegam przez jezdnję, boję się, że nie zdążę.

Nie umiem mówić, a wszyscy namawiają mnie, żebym wydawał nienie dźwięki.

Jestem tak piękny, że mój portret wyszywają sobie górale na świątecznych ubraniach.

Jestem groźnym drapieżnikiem, uciekają przede mną ryby.

2. Spośród podanych liczb wybierz liczby podzielne przez 3 i 6 oraz podzielne przez 4 i 8.

90 81 72 60 64 63 56 54 50 49
45 42 40 36 35 32 30 28 27 25
24 21 20 18 16 14 12 9 8 6

- a. Zapisz wybrane działania.

3. Przeczytaj tekst i powiedz, dlaczego użyto w nim raz dużej, raz małej litery w wyrazie „budzik”.

a. Przedstaw ten tekst w formie rozmowy z kolegą, a następnie zapisz tę rozmowę.

Dziś rano pewien chłopiec o imieniu Janek spóźnił się na lekcję języka polskiego. Przywitał się, przeprosił i zapytał, czy może usiąść. Nauczycielka powiedziała, żeby zaczekał, i spytała, dlaczego się spóźnił. Janek wyjaśnił, że to nie jego wina, że to wina budzika. Na to pani odparła, że zna wszystkich uczniów w klasie, ale nie ma wśród nich nikogo o nazwisku: Budzik, dlatego to chłopcu zaznaczył spóźnienie, a nie Budzikowi. Wszyscy w klasie zaczęli się śmiać, a Janek nie wiedział dlaczego.

Zagraj z kolegą, nie igraj z przyrodą! – punktacja do gry ze s. 128-129.

numer pola	prawidłowa odpowiedź	punkty za poprawną odpowiedź	numer pola	prawidłowa odpowiedź	punkty za poprawną odpowiedź
5	borek	5	56	ryś	55
10	posusz	10	60	guzik	60
15	jeź	15	65	światłowłókna	65
20	jaskółka	20	70	dziewięć	70
25	zartopęs	25	75	patkaj	75
30	bóles	30	80	wielkie	80
35	wólk	35	85	cia	85
40	król	40	90	złotek	90
45	przebieżnik	45	95	rozdzika	95
50	seawika	50	100	minóg morski	100

W jakich kolorach pluszcze fala w jeziorze

Zapis w dzienniku

1. Układanie opisu na podstawie obrazka – pejzaż wykonany techniką kolażu.
2. Zapisanie danych liczbowych. Łączenie działań w jednym zapisie.
3. Rozpoznawanie charakterystycznych cech budynków sakralnych.

Środki dydaktyczne

s. 130., 131. i 146. w *Podręczniku Olka*, opowiadanie Macieja Wojtyszki *Bunt Psztymucla* s. 100. w *Wypisach*, fizyczna mapa Polski, atlas *Świat wczoraj i dziś*, mapy turystyczne, widokówki i zdjęcia znad jezior i z pojezierzy

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 130. i 131.
- ◆ Prezentacja dnia (patrz Uwaga I).
- ✓ Opowiadanie *Bunt Psztymucla* s. 100.
- ◆ Wypowiadanie się dzieci na temat bezpieczeństwa nad wodą. Wymienianie zagrożeń, które mogą się pojawić w sytuacjach, kiedy zapominamy o zagrożeniach i stosowaniu zasad bezpiecznego zachowania się.
- ◆ Wyszukiwanie zadań i powtórzenie wiadomości z *Podręcznika* i *Kart pracy* w klasie III o zbiornikach wodnych, roślinności i zwierzętach.
- ◆ Rozpoznawanie cech charakterystycznych różnych obiektów sakralnych.
- ◆ Wyszukiwanie zadań z podobnych dziedzin (patrz Uwaga II).
- ◆ Zadania układane samodzielnie przez dzieci mogą obejmować:
 - dobieranie określeń do rzeczownika i odwrotnie, określanie, „jakie co jest”;
 - rysowanie figur geometrycznych, mierzenie boków, ozdabianie prostych figur i nadawanie im charakteru ramy przeznaczonej do oprawienia wykonanej pracy plastycznej.

Uwaga

Zadania dodatkowe do samodzielnego wykonania przez dzieci znajdują się na s. 146.

- Jeśli w klasie są dzieci różnych wyznań, jest okazja do tego, by porozmawiać na temat różnic lub podobieństw tradycji, zwyczajów związanych z tymi wyznaniem.

– Tam jest wielki zbiornik wody. Woda jest potrzebna do chłodnic i do mycia szyb. Cicho, zdaje się, że piszczy opony!

Ale Nulek zamiast nasłuchiwać w skupieniu, sam pobiegł spojrzeć na znajdujące się po przeciwnej stronie szosy jezioro. Od tego dnia zmienił się nie do poznania. Wreszcie zdecydował się na krok, który dla każdego normalnego Przymucha jest nie do pomyślenia: poprosił rodziców, aby pozwolili mu wysiać.

Ruszył Nulek w imię, nieautentyczny świat, gdzie wszystko było obce, nowe i nieznanie, aż doszedł do jeziora, które kiedyś widział z końca rury wydechowej.

Kiedy patrzyło się na nie z bliska – było tak piękne, ciche i spokojne, że Nulek zapragnął zostać tam na zawsze. Zamieszkał na przystani i wysłał list pożegnalny do swego samochodu. List brzmiał tak:

Kochani!

Ten zbiornik wody nazywa się „Jezioro”. Dostałem tu auto, które nazywa się „tratwa”. Pracuję ciszej od najcichszego znanego Wam motoru; chociaż jeździ trochę wolniej i odrobinię chłupie. Niczego nie trzeba kontrolować, bo porusza się bez kół, bez kierownicy i bez szosy. Wiem, że Wy lubicie bardzo szybko jechać, więc nie zapraszam, ale ja chyba tu zostanę.

Wasz kochający syn Nulek

Maciej Wajtryko
„Branża i inni”

1. Jak sądzić, dlaczego Nulekowi tak spodobano się jezioro?

2. Czy byłeś kiedykolwiek nad jeziorem? Jeśli tak, opowiedz o nim w ten sposób, aby zachęcić innych do wyprawy nad jezioro. Jeśli nie – zrób ilustrację na podstawie opisu kolegów, którzy byli nad jeziorem. Postaraj się uchwycić w swojej pracy jak najwięcej szczegółów, o których opowiadają koledzy.

101

Postawcie lub powieście widokówkę przed sobą i opiszcie ją. Pamiętajcie, żeby w opisie zastosować porównania i inne oryginalne określenia.

a. Podkreście w napisanym tekście rzeczowniki i określające je przymiotniki lub wielowyrzutowe porównania.

131.

kuchnia

orkiew

marzec

przegląd

1. Przyjrzyjcie się fotografom. Co wyróżnia każdą ze świątyń?

2. Kto chce założyć się na pochwałę, niech sprawdzi w słowniku języka polskiego lub w encyklopedii, jak się nazywają religie wyznawane przez ludzi uczęszczających do tych świątyń. Pod jakimi hasłami będziemy szukać odpowiedzi na to pytanie?

- Kto widział zabytkowy budynek, który jest lub był miejscem modlitwy, niech napisze o nim to, co zapamiętał. Może także skorzystać z podanego planu:
- miejsce, w którym znajduje się zabytek;
- czas powstania (wiek, z którego pochodzi);
- historia zabytku;
- religia, która go wyznaje.

- Bezwzględnie należy zainicjować w klasie rozmowę na temat bardzo licznych utonięć w wyniku lekceważenia elementarnych zasad bezpiecznego zachowania się nad wodą. Przywołać statystyki i przykłady tragicznych zdarzeń znane dzieciom i nauczycielowi. Zwrócić uwagę dzieci także na to, że ich nieostrożność nie tylko spowoduje na nich zagrożenie, ale również przysparza bólu ich najbliższemu.

Uwaga

Roczna liczba utonięć w Polsce jest większa lub równa liczbie śmiertelnych wypadków przy pracy – 600–650. Przyczyny są od lat te same: alkohol, brawura, różnica między gorącym powietrzem a chłodną wodą, brak umiejętności pływania, kąpiele w nieznanych miejscach.

Serafin i inni mieszkańcy jezior

Zapis w dzienniku

1. Czytanie wybranych fragmentów książki dotyczących charakterystycznych zachowań zwierząt.
2. Tworzenie i stosowanie związków wyrazowych czasownika z przysłówkiem.
3. Mnożenie liczb trzycyfrowych.

Środki dydaktyczne

s. 132. i 133. w *Podręczniku Olka*, książka *Tajemnica Wiklinowej Zatoki* Jerzego M. Siatkiewicza lub inna książka na temat życia zwierząt

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 132. i 133.
- ♦ Prezentacja dnia (patrz Uwaga I).
- ✓ Książka *Tajemnica Wiklinowej Zatoki*.
- ♦ Czytanie książki w klasie – ciche i głośne, opowiadanie o charakterystycznych zachowaniach zwierząt. Porównywanie ich z zachowaniami innych zwierząt znanych dzieciom.
- ♦ Wymienianie szkód wyrządzanych przez zwierzęta i przykładów zapobiegania szkodom.
- ♦ Wykonywanie ćwiczeń gimnastycznych usprawniających – dobieranie odpowiednich ćwiczeń do określonej dyscypliny sportowej. Dzieci, w zależności od tego, jaką dyscyplinę wybiorą, decydują o tym, jakie zestawy ćwiczeń powinny wykonywać.
- ♦ Jaką sprawnością fizyczną powinni się charakteryzować: narciarze, żeglarze, pływacy, kolarze, taternicy? Czym różnią się treningi w tych dziedzinach sportu?
- ♦ Wyszukiwanie zadań z podobnych dziedzin (patrz Uwaga II).
- ♦ Zadania układane samodzielnie przez dzieci mogą obejmować:
 - wyszukiwanie zwierząt wodnych chronionych i ciekawostek na ich temat;
 - przeglądanie katalogu bibliotecznego i dobieranie książek na ten temat;
 - uzupełnianie list zwierząt i roślin chronionych (listy takie powstały w XIV ośrodku tematycznym).

- Jeśli nie będzie dostępna lektura *Tajemnica Wiklinowej Zatoki*, proponujemy wykorzystanie innej książki o podobnej tematyce. Wszystkie zadania na s. 132. i 133. są możliwe do wykonania bez czytania tej lektury.

132.

Serafin i inni mieszkańcy jezior

Co to? Ni pies, ni...

1. Przeczytajcie tekst z lukami. Unieście zdania następującymi wyrazami: Serafin, zabawa, wydra, pomoc, gra, walka, dom, Serafin. Przepiszcie do zeszytu uzupełniony tekst – fragment książki „Tajemnica Wiklinowej Zatoki”.

Ogryzek, widząc, że ... wchodził do domu wydra, pobiegł po ... W tym czasie w ... wydra ... trwała w najlepsze. Wydry i Serafin prześcigały się w wymyślaniu ... Styszac odgłosy zabawy, Ogryzek myślał, że trwa tam ... Szafirek i kręty pomógł mu dostać się do domu ... Zastął tam jednak rozbawionego ...

- Kim są Ogryzek, Serafin i Szafirek? Dowiedź się tego na pewno, kiedy przeczytacie książkę „Tajemnica Wiklinowej Zatoki”.
- Wyszukajcie w tekście trzy czasowniki i dopiszcie do nich wymyślone przez was przysłówki.
- Dowiedźcie się, jakimi zwierzętami są wydra i pizmak. Odręć znajdziecie informacje na ich temat?
- Ułóżcie rebus, którego rozwiązaniem jest wyraz „wydra”.
- A teraz napiszcie dalszy ciąg przygody Serafina z wydrami. Jeśli ktoś przeczytał książkę „Tajemnica Wiklinowej Zatoki”, może na jej podstawie opisać dalszy ciąg przygody Serafina albo wymyślić własną historię.

1. Pogrupujcie niżej wymienione zwierzęta wg środowiska, w którym żyją. Wykonajcie w zeszycie tabelę i wpiszcie do niej nazwy zwierząt.

skowronki	kormorany	cierniki	czaple	perkozy
lisy	żmije	wiewiórki	tosie	zające
szczupaki	karpie	tososie	okonie	rybie

132

2. Jeśli ryby zjadane dziennie przez kormorany ważą 425 g, to ile ważą ryby zjedzone przez 9-miesięczne stadko kormoranów w ciągu tygodnia?

3. Samica kormorana składa 4 jaja rocznie. Jeśli jednemu roku rodzina kormoranów (rodzina to 2 ptaki) powiększa się o 4 nowe osobniki, to o ile nowych osobników powiększy się w ciągu roku stadko liczące 100 kormoranów?

4. Pięć lat temu policzono kormorany na mazurskich jeziorach. Liczba ta zwiększyła się pięciokrotnie, a liczba ryb w jeziorach zmniejszyła się o połowę. Co grozi kormoranom, jeżeli ich liczba nadal będzie rosła?

- Kto może być niezadowolony z wprowadzenia ochrony niektórych zwierząt?
- Przypomnijcie sobie, jakie inne zwierzę chronione wyrządza szkody.

1. Jeśli chcielibyście się sprawdzić w sportach wodnych, już rozpocznijcie przygotowania.

2. Narysujcie na piasku długą linię, rozłóżcie ramiona i stając się przejść całą wyrysowaną trasę, stawiając obie stopy na linii jedna za drugą. Po przejściu niech każdy sprawdzi swoje ślady. Udało się?

133

Uwaga

Ten dzień może być okazją do podsumowania czytelnictwa w klasie w sposób odpowiedni do prowadzonych przez cały rok działań związanych z czytelnictwem. Proponujemy również powtórzenie tytułów książek, wiadomości zebranych o autorach, odczytywanie notatek zawartych w zeszytach lektur. Jeśli była w klasie tworzona biblioteka klasowa, dzieci powinny zdecydować, co zrobią ze zgromadzonymi książkami.

Co trzeba mieć, żeby zrobić jajka w koszulkach

Zapis w dzienniku

1. Wykonywanie doświadczenia zgodnie z instrukcją – czytanie ze zrozumieniem.
2. Łączenie działań w jednym zapisie.
3. Zapisywanie liczb wielocyfrowych w tabeli układu pozycyjnego.

Środki dydaktyczne

s. 134., 135. i 147. w *Podręczniku Olka*, legenda Mariana Orłonia i Jana Tyszkiewicza *Wiano świętej Kingi* s. 99. w *Wypisach*

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 134. i 135.
- ♦ Prezentacja dnia (patrz Uwaga I).
- ✓ Legenda *Wiano świętej Kingi* s. 99.
- ♦ Przygotowanie doświadczeń, wykonanie ich i zapisanie zaobserwowanych zjawisk. Wyszukiwanie sytuacji, w których mają zastosowanie badane właściwości. Wykorzystywanie właściwości różnych substancji w codziennym życiu.
- ♦ Szukanie w bibliotece szkolnej książek, w których opisane są doświadczenia umożliwiające zrozumienie zjawisk w otaczającym świecie oraz rozumienia zagrożeń, np. szkodliwości nadużywania soli lub cukru, trujących właściwości niektórych roślin ozdobnych, szkodliwości detergentów dla rozwoju i życia roślin itp.
- ♦ Wyszukiwanie zadań z podobnych dziedzin (patrz Uwaga II).
- ♦ Zadania układane samodzielnie przez dzieci mogą obejmować:
 - sprawdzanie w różnych źródłach wiadomości na ten sam temat i porównywanie ich;
 - składanie liczby wielocyfrowej – zapis liczby w tabeli układu dziesiętnego.

Uwaga

Zadania dodatkowe do samodzielnego wykonania przez dzieci znajdują się na s. 147.

- Wymienianie przez dzieci przykładów negatywnego i pozytywnego działania soli, np. płukanie gardła, kąpielowe sole lecznicze, kwaśne okłady. Wiedza o właściwościach różnych płynów i minerałów pozwala stosować je świadomie, np. ocet jest szkodliwy dla zdrowia, ale zastosowany w okładach ma właściwości lecznicze.

Co trzeba mieć, żeby zrobić jajka w koszulkach

- Co chcesz sprawdzić?
- Wypłynę czy utonę w wodzie?
- Ty zjadaj, a ja sprawdzę!
- Jedno utonę, a drugie wypłynę.
- Dlaczego?
- Myślę, że czegoś dosypałam.
- Dosypałam, popatrz.
- To solniczka. Wypatłaś sól!
- W słonej wodzie jajko wypłynie!
- To tak, jakby ropa naftowa została się na morzu lub oceanie?
- A jeżeli olej i woda są mieszaną przez fale oceanu, to czy ropa zmieszta się z wodą?
- Tak, bo ropa to też olej.
- To może olej można zebrać ze słonej wody? I utatować faunę i florę oceanu?
- Spróbujmy. Zakręcam stołek i wstrząsam kilka razy - to tak, fale oceanu mieszały olej z wodą. Odstawiam stołek i co widzicie? O ilej wymieszta się z wodą tak ja

1. Przypomnijcie sobie, jak można usunąć plamę oleju z ubrania.
2. Kto z was jadł jajka w koszulkach? Czy wiecie, co jest potrzebne, aby je przyrządzić? Jaki to ma związek z wykonanym przez nas doświadczeniem?

134

1. Każde dziecko wie, że woda w morzu jest słona. To dzięki soli odczuwamy słony smak wody. Jeśli w 1 litrze wody morskiej znajduje się 28 gramów soli, to ile gramów soli jest w następujących ilościach wody morskiej? Przepiszcie działania do zeszytu i obliczcie.

$$28 \text{ g} : 2 = \quad \quad \quad 0,5 \text{ l} - 14 \text{ g} = \quad \quad \quad 3,5 \text{ l} - \quad \text{g}$$

$$2 \text{ l} - \quad \text{g} = \quad \quad \quad 5 \text{ l} - \quad \text{g}$$

$$2,8 \text{ g} + 14 \text{ g} = \quad \quad \quad 2,5 \text{ l} - \quad \text{g} = \quad \quad \quad 6,5 \text{ l} - \quad \text{g}$$

2. Słowiński Park Narodowy zajmuje trzydziestokilometrowy pas wybrzeża morskiego. Jeśli miałby kształt prostokąta o jednym boku długości 30 km, to drugiego jego bok miałby 6263 m. Narysujcie taką samą tabelę i wpiszcie do niej liczby wyznaczające długość boków tego prostokąta.

tysiące		jedności	
s	d	j	s

Marie-Claire:
To prawda, że sól jest w morskiej wodzie, ale żaden rybak nie wytworzył jej siecią. A może ktoś tak uważa?

Robert:
Żartujesz albo nie wiesz, że w Polsce są kopalnie soli. W wakacje odwiedziłem jedną z nich. Widziałem różne figurki wyrzeźbione w soli i salę balową...

Marie-Claire:
Chociaż nie jestem z Polski, wiem, że najbardziej znane w Polsce kopalnie soli znajdują się w Bochni i Wieliczce. Znam też legendę o powstaniu kopalni soli, której bohaterką jest święta Kinga. Powstawanie kopalni w Bochni i Wieliczce to dawne czasy, średniowiecze. A nasi rówieśnicy w tamtych czasach mieli zupełnie inne problemy niż my. Zachęcam was do przeczytania legendy.

135

Co trzeba mieć, żeby zrobić jajka w koszulkach

1. Przeczytaj o tym, czego uczyli się niektórzy twoi rówieśnicy kilkanaście lat temu.

W czasach, kiedy żyła św. Kinga¹, chłopcy do siódmego roku życia pozostawali tylko pod opieką matki. Uczyli się grzeczności i posłuszeństwa. Potem opuszczali dom rodzinny i rozpoczynali naukę na dworze zamożnego pana. Nazywano ich paziami. Służyli panu, a najczęściej pani. Uczyli się gry na różnych instrumentach, ballad rycerskich i innych pieśni, poznawali grę w szachy. Bywało też, że na niektórych dworach uczyli się czytać, pisać i układać wiersze. Uczestniczyli w uroczystościach, które odbywały się na dworach. Była to okazja do uczenia przyszłych rycerzy zasad dobrego wychowania. Ćwiczone ich w biegach, zapasach, jeździe konnej i we władaniu mieczem. Każdy paź po kilku latach mógł zostać giermkim, a w przyszłości - rycerzem. Dziewczynki w tamtych czasach od szóstego roku życia uczyły się w domu lub w żeńskich klasztorach. Pobierały lekcje tańca, śpiewu, gry na instrumentach, poznawały dworskie obyczaje. Niektóre uczyły się również szycia, tkania, haftowania, kierowania pracami służby.

- a. Ile lat temu urodziła się św. Kinga? Ile wieków temu powstały kopalnie soli w Wieliczce i w Bochni?
- b. Czym się różniła edukacja chłopców i dziewczynek?
- c. Co znaczący dla pań „służby pani, pani” - jakie czynności wykonywał paź, pełniący służbę? Przypomnij to sobie na podstawie przeczytanych książek i obejrzanych filmów.
- d. Co z programu kształcenia przyszłych rycerzy chciałbyś przejąć do współczesnej szkoły?

2. Rozwiń zagadkę.
Adaś nie jest pracownikiem jak poczołka,
Jas jest taki jak Kerys,
Zosia jest taka jak Adaś,
Kerys nie jest taki jak Adaś
i jest szybki jak wiatr.
Jas nie jest taki jak Zosia.
To jaki naprawdę jest Jas?

¹ Św. Kinga żyła w latach 1204-1292.

147

Kiedy tatuś był mały

Zapis w dzienniku

1. Stawianie pytań i układanie odpowiedzi na te pytania.
2. Działania na liczbach mianowanych.
3. Projektowanie i wykonanie okolicznościowej kartki z kalendarza ściennego.

Środki dydaktyczne

s. 136., 137. i 148. w *Podręczniku Olka*, opowiadanie Wiery Badalskiej *Tato się marnuje* s. 102. w *Wypisach*, kalendarze, kartki okolicznościowe z życzeniami

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 136.
- ♦ Prezentacja dnia (patrz Uwaga I).
- ♦ Przygotowanie scenariusza obchodów dni poświęconych różnym osobom: jak się przygotowywać do świętowania takich dni, aby każdego roku nadać im atrakcyjny charakter, jak gromadzić przez cały rok materiały do wykonania oryginalnych upominków, gdzie zdobywać wiedzę na temat nowych sposobów wykonywania laurek.
- ✓ *Podręcznik Olka* s. 137.
- ♦ Wyszczególnianie kryteriów porównywania osób: wiek, wzrost, masa ciała, kolor oczu i włosów itp.
- ✓ Opowiadanie *Tato się marnuje* s. 102.
- ♦ Wyszukiwanie zadań z podobnych dziedzin (patrz Uwaga II).
- ♦ Zadania układane samodzielnie przez dzieci mogą obejmować:
 - przygotowanie kartek okolicznościowych dla dni, które w kalendarzu dziecka są najważniejsze.

Uwaga

Zadania dodatkowe do samodzielnego wykonania przez dzieci znajdują się na s. 148.

Kiedy tatuś był mały

1. Ukończ trzy zdania z rozsypanych wyrazów.

ode mnie, bo
Kocham tatę
ponieważ zup
jest tatusia Kocham
ostatni marmur

- Wyróżnianie konkurencji sportowych, które są dostępne tylko dla dorosłych, a których nie mogą uprawiać dzieci.

- Co każdy z nas wie o swoim tacie lub opiekunie? Napiszcie o tym.
 - W co najbardziej lubił się bawić?
 - Czy zna zabawę, o której zadne z nas nigdy nie słyszało?
 - Kto mu naprawiał reputację zabawki?
 - Co najbardziej lubił robić ze swoim tatą?
- Przeczytajcie opowiadanie „Tato się marmurze” – jest bardzo zabawne.

136

Kiedy tatuś był mały

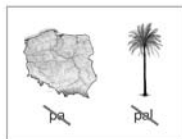
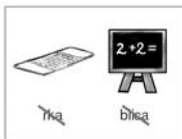
- Wymyśl konkurencję, w których mogliby rywalizować ze sobą:
 - tatusiowie i ich dzieci;
 - tatusiowie między sobą.

- Zastanów się, czy wybrane przez siebie konkurencje:
 - są dostosowane do wieku tatusiów;
 - nie są dla tatusiów zbyt trudne;
 - wymagają specjalnego przygotowania;
 - mogą być przeprowadzone bez specjalnego sprzętu lub rekwizytów;
 - prawdą tatusiom radość.

148.

- Wzrost i narysuj krzyżówkę z następujących wyrazów: babcia, mama, siostra, dziadek, tata, brat.

- Odgadnij rebusy.

- Odgadnij wyrazy. Ich pierwsze litery to hasło świętego dnia.

- Mieszka w nim przeczła.
- Nosi na grzbiecie dom.
- Łączy dwa brzegi.
- Zawsze razem z nazwiskiem.
- Zawołasz: koteł, ono odpowie -tek, -tek.
- Smaczny, ale zęby go nie lubią.
- Aż uszy bola, Kiedy panuje wokół.
- Mieszka w nim.
- Ma rudą kłtę.
- Gra na scenie.
- Na urodziny ze świeczkami.
- Z mapami.
- Inaczej ciagnik.
- Grecka litera po T.

148

Już od progu poczuł się wspaniały zapach. Aż zaczęli się skakać z radości na widok ogromnej salaterki pełnej... dymiących pył! Tak, w fartuchu mamy i w chusteczce na głowie, stał przy kuchni i z wielkim przejęciem mieszał skwierczące na patelni skwarki.

– Ty sam ugotowałeś te pyzy? – spyaliśmy z niedowierzaniem.
– Sam – odpowiedział tato skromnie. – Pewnie, że sam, a kłóż by inny?

Kiedy Magda zjadła ostatnią pyżę, powiedziała z podziwem:
– Wiesz, Jędek, ten nasz tato to się marmurze. Z takimi talentami byłaby z niego fajna mama!

A tato uśmiechał się i był z siebie bardzo zadowolony.
Tylko wieczorem, kiedy wynosiłem kubek ze śmietanami, zobaczyłem w nim dwie terebki z napisem: Pyzy mrozone. I roześmiałem się...

Aha – to tak?
Oczywiście, że o swoim odkryciu nie powiedziałem Magdzie. Jeszcze czego!

Wiera Budolka

- Jak bohaterem opowiadania minął dzień spędzony z tatą?
- Jak zaplanowałbyś dzień tacie lub opiekunowi, aby sprawił mu jak najwięcej przyjemności?

108

- Wyjaśnianie, co znaczy równouprawnienie. Czy wykonywanie różnych zawodów powinno być uzależnione od płci?

- Przygotuj na niej:
 - dzień
 - kto o
 - kto o
 - pom
 - swój
 - przy
 - godzina wchodu i zachodu słońca oraz kąt
 - ale sami zdecydować, jak długo ma trwać ten dzień.

Wszystko powinno mieć odpowiednią oprawę plastyczną.

- Mój tato ma 36 lat. Ja mam 9 lat. Za ile lat będę w takim wieku jak mój tato teraz? Ile lat będzie miał wtedy tato?
- Ja mam teraz 138 cm, a mój tato 182 cm wzrostu. Za ile lat będę taki wysoki jak mój tato, jeśli będę rośł 4 cm w ciągu roku?

- Przyjrzyj się tabeli i wykonaj w pamięci lub w zeszycie brakujące obliczenia. Zapisz je delikatnie ołówkiem w książce. Ułóż i napisz w zeszycie wypowiedź o tym, co różni tatę i dziecko. Następnie uwzględnij podobieństwa: zainteresowania, sposób spędzania wolnego czasu.

rozmiar/miara	tata	ja	o ile więcej	ile razy więcej
wiek	36 lat	9 lat		
wzrost	185 cm	145 cm		
waga	76 kg	38 kg		
nr buta	44	36		
długość kroku	120 cm	80 cm		
godziny snu	23.30–6.30	20.30–6.30		
godziny pracy	8.30–16.30	8.00–12.00		
bieg na 50 m	7 s	13 s		

137

Z internetem na wakacje

Zapis w dzienniku

1. Prezentowanie walorów swojego miejsca zamieszkania.
2. Układanie tekstów informacyjnych.
3. Posługiwanie się różnymi źródłami informacji – internet.

Środki dydaktyczne

s. 138., 139. i 149. w *Podręczniku Olka*, fizyczna mapa Polski, atlas *Świat wczoraj i dziś*, mapy turystyczne, widokówki

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 138. i 139.
- ♦ Prezentacja dnia (patrz Uwaga I).
- ♦ Gromadzenie wiedzy o nowych miejscach i miejscowościach – wykorzystanie książek, przewodników turystycznych, wcześniej zdobytej wiedzy i umiejętności w planowaniu wakacyjnych podróży:
 - rzeczywistych, możliwych do zrealizowania;
 - przy braku możliwości podróżowania, planowanie podróży do zrealizowania w przyszłości.
- ♦ Korzystanie z internetu – w miarę możliwości samodzielne poszukiwanie potrzebnych wiadomości i oglądanie zasobów internetowych. Oglądanie stron dotyczących środowiska lokalnego najbliższego dzieciom.

Uwaga

Przypomnienie o zagrożeniach związanych z korzystaniem z internetu oraz o konieczności sprawdzania informacji ściągniętych z internetu.

- ♦ Wyszukiwanie zadań z podobnych dziedzin (patrz Uwaga II).
- ♦ Zadania układane samodzielnie przez dzieci mogą obejmować:
 - prezentację położenia geograficznego i walorów turystycznych miejscowości;
 - informacje o szkole i oryginalnych działaniach jej uczniów (zespoły muzyczne, śpiewacze, teatralne itp.);
 - osiągnięcia wyróżniających się uczniów, atrakcyjne zespołowe działania dzieci (klasowa gazetka, zbiory wierszy i opowiadań, ciekawe wycieczki itp.).

Uwaga

Zadania dodatkowe do samodzielnego wykonania przez dzieci znajdują się na s. 149.

Z internetem na wakacje

1. Przypomnijcie sobie, o jakich miejscowościach mówiliśmy w tym roku szkolnym. Mogą to być również miejsca, które poznaliście sami. Niech każdy z was:

- wybierze miejscowość lub miejsce, które chciałby odwiedzić;
- wskaże je na mapie i ustali trasę dojazdu do tego miejsca z Głębokiego¹;
- wymieni miejscowości, przez które będzie przebiegała trasa podróży;
- dowie się, co ciekawego znajduje w miejscu wybranym przez siebie, np.: zabytki, rzeki, jeziora, szczyty górskie, oryginalną roślinność, zwierzęta.

1. Planując podróż koleją, macie do wyboru różne rodzaje biletów. Wyберcie cel podróży. Dowiedźcie się, jakie są ceny biletów i dopłaty do biletów, które musicie kupić. Obliczcie, ile pieniędzy potrzebujecie na podróż.

a. Od czego zależy, jaki środek lokomocji wyберiecie?

¹ Każde dziecko wybiera trasę dojazdu do swojego miejsca narciarskiego.

Z internetem na wakacje

w skojarzenia

proś kolegę do gry.
rygotuj kartoniki wg wzoru.
dowolny sposób wylosujcie, kto będzie rozdawał karty, i ustalcie, kto pierwszy wyciąga kartę od kolegi.
art, które otrzymaliście w rozdaniu, odkładacie skojarzone pary – łączcie pary: kartę z nazwą miejscowości i kartę z charakterystycznym dla niej obiektem.
zmianę ciągniecie od siebie po jednej karcie, aby złożyć jak najwięcej par. złożeniu wszystkich par liczycie zdobyte punkty, sumując liczby znajdujące na kartach.
grywa ten, kto uzyska większą liczbę punktów.

5.0	3.6	2.4	1.8	5.0	2.5	0.3	1.4
G D A N S K	Z U B R	Z Y W K O W O	S H O K E T	W A S E L E K T	G O Z D W A L D	B O R O C Y N A	FONTANA NEPTUNA
4.8	2.1	7.0	1.8	4.9	8.1	6.4	7.0
S W I S T A K	T O R K U N	PODŁOK PEŁGALZY KA	T A T R Y	M C H E L E Z E U B A	K S I E Z O W E S T	K S I E Z O W E S T	T O R K U N
4.5	5.0	3.2	4.2	1.6	3.5	5.4	2.8
K S I E Z O W E S T	ZŁOTA KACZKA	NOWA SŁUPKA	PUSZKA BRANIE SKA	B O R O C Y N A	K S I E Z O W E S T	K S I E Z O W E S T	T O R K U N
2.5	4.0	7.2	2.7	3.0	0	1.2	4
P O Z N A N	BAŁ BOJANY	B A L T Y K	MIASTO KOFERKA	BADZ KOW	BURSZA NONT DOM	P O Z N A N	T O R K U N

- Obliczanie czasu trwania i kosztów przejazdu.

139

Słowo już wiemy, gdzie każdy z nas się wybierze, zastanówmy się, w jaki sposób się zaprezentować i przedstawić swoje plany wakacyjne na stronie internetowej naszego miasta.

Kliknij: szkoła podstawowa

Kliknij: klasa IIIc

Kliknij: swoje imię

2. Przygotujcie tekst, który chcielibyście umieścić na swojej stronie internetowej.

- napiszcie coś o sobie, tzn. przedstawcie się, wymienicie swoje zainteresowania;
- przedstawcie, np. swoje wakacyjne plany wg podanych pytań.

a. Dokąd chcielibyście wyjechać? Co chcielibyście tam zobaczyć?

b. Czym dojeżdżacie? Ile kilometrów liczy wasz dojazd?

c. Kogo chcielibyście poznać? Z kim spędzić wakacje?

3. Otwórzmy naszą klasową „walizkę wakacyjnych wspomnień”, do której we wrzucimy włożony kartkę z planami wakacyjnymi. Zastanówmy się, czy nasze marzenia o nadchodzących wakacjach się zmieniły.

Ostatni dzień w III klasie

Środki dydaktyczne

s. 140., 141. i 150. w *Podręczniku Olka*, wiersz Małgorzaty Strękowskiej-Zaremby *Abecelki* s. 104. w *Wypisach*

Sytuacje edukacyjne

- ✓ *Podręcznik Olka* s. 140., 141. i 150.
- ♦ Rozmowa o szkolnych doświadczeniach abecelków i o ich planach. Dyskusja na temat, co dzieci chciałyby zachować dla siebie lub przekazać młodszym klasom z dorobku/doświadczeń zgromadzonych podczas trzech lat nauki.
- ♦ Sporządzanie kalendarzyka najważniejszych zdarzeń z życia klasy lub z życia abecelków. Ozdabianie kalendarzyków rysunkami i wyklejankami – prace zostawią w szkole, by w nowym roku szkolnym nauczyciel mógł wręczyć je pierwszoklasistom.

**Wesołych wakacji życzą abecelki i autorki
oraz dziękują za trzy lata wspólnej pracy.
Do zobaczenia w I klasie z nową grupą
abecelków!**

Notatki

Teksty dodatkowe

XIII/3 Mole książkowe

Dziś nas możesz spotkać wszędzie:
w domu, w szkole i w urzędzie.

W ciemnej szafie gdzieś na strychu
pracujemy sobie cicho.

I bez przerwy coś żujemy,
podjadamy i gryziemy.

Żeby dobrze poznać treść,
trzeba całą książkę zjeść.

My jesteśmy mole książkowe
zgrabne, ładne, mądre i zdrowe.

My zjadamy to, co najlepsze:
fraszki, bajki i słodkie wiersze.

Zjemy same kropki i kreski,
bo czytamy od deski do deski.

Lecz i tak jesteśmy smutni,
bo nikt nie chce nas zatrudnić.

W bibliotece lub w księgarni
nikt nas nigdy nie przygarnie.

Choć mól silny, zręczny, dobry,
pracowitszy niż dwa bobry.

Wie, że aby poznać treść,
trzeba najpierw książkę zjeść.

A. M. Grabowski

„Pioseneczki Jedyneczki” cz. 2.

XIII/3 Zima

Czy chcecie wiedzieć,
po co zima przychodzi?

Otóż zima przyrodzie
przynosi sen niedzwiedzi,

dla ziemi i roślin odpoczynek.
A kiedy wykorzystacie zimę:
łyżwy, narty i sanie,
wtedy nagle – wiosna się stanie!
Niech nikt nie będzie zmartwiony
żadną porą roku,
bo każda ma swoje dobre strony,
z których, rzecz oczywista,
trzeba w pełni korzystać.

Czesław Kuriata

Srebrne ryby

Mamo! Mamo!
Spójrz na szyby!
Lśnią na szybach
srebrne ryby!
Błyszczą w słońcu
z każdej strony
srebrne płetwy
i ogony!

Wodorostów las się skrzy,
kryształowe muszle trzy...
A tam w kącie,
na dodatek,
zatopiony srebrny statek.

To mróz,
kiedy był na dworze,
nasze szyby
zmienił w morze!

Dorota Gellner
„Czarodziejski świat”

XIII/5

W Warszawie jest Pomnik Szczęśliwego Psa. Został odsłonięty 2 listopada 2004 r. Rzeźba przedstawia golden retrievera o imieniu Lokat. Lokat na co dzień uczestniczy wraz z opiekunką w dogoterapii.

XIII/7

Rzeźba psa policyjnego znajduje się w Sułkowicach – miejscowości w woj. małopolskim, w której jest szkoła policyjna i tresuje się psy na potrzeby policji.

Jest pomnik krowy w Starym Polu k. Malborka, złotej kaczkę w Warszawie. W Danii jest pomnik krowy żywicielki, w Szwajcarii pomnik psa bernardyna, w Rosji pomnik Łajki (pierwszego psa kosmonauty).

XIII/8 Budzik

Zaczyna dzwonić, kiedy jeszcze śpisz: wszystkie cyfry skaczą jak opętane, wskazówki również drżą, tak nagle wyrwane ze snu. Budzik myśli, że jest kogutem, i na pewno machałby skrzydłami, gdyby je tylko miał. Trzeba szybko wyciągnąć rękę i złapać za czerwony grzebień, który okazuje się zwykłym guzikiem... Wtedy dzwonienie ustaje, budzik uspokaja się, cichnie i oddychając miarowo: tik-tak, tik-tak, znowu w skupieniu nasłuchuje cichszy; ma twarz obojętną, jakby się nic nie stało.

Zofia Beszczyńska

XIII/8 Czas

Którejś nocy zauważyłam, że z budzika po kryjomu wymyka się czas. Zaczął uciekać tak szybko, że ledwo zdążyłam go złapać. Zobaczyłam, że jest mały, chudy i przestraszony. Wepchnęłam go z powrotem i dla pewności schowałam budzik pod poduszkę.

Z tego wszystkiego oboje zasnęliśmy: i czas, i ja.

Zofia Beszczyńska

XIII/9

Intelektualny i emocjonalny rozwój dzieci, którym się czyta od najmłodszych lat, jest o 30% szybszy od rozwoju ich nieczytających rówieśników. Jeśli ktoś do 15. roku życia nie nabierze nawyku czytania, później ma problemy nawet ze zrozumieniem instrukcji obsługi odkurzacza.

Zwyczaj czytania wspierają różne międzynarodowe i lokalne inicjatywy, np. Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich obchodzony 23 kwietnia – pod patronatem UNESCO. To data symboliczna w historii światowej literatury. Tego dnia urodzili się William Szekspir i Włodzimierz Nabokov, umarł zaś Miguel de Cervantes. W Katalonii 23 kwietnia osobom bliskim wręcza się książkę i różę. Także w Polsce tego dnia odbywają się imprezy oraz kon-

kursy promujące czytelnictwo: „Czytajmy razem”, „Wakacje z książką”, „Najpiękniejsze strony świata”, „Wielkie czytanie na małym ekranie”, „Cała Polska czyta dzieciom”. Do tej ostatniej akcji, wzorowanej na amerykańskiej i przeniesionej do Polski, włączyło się już 150 miast. Popularyzacji literatury dla najmłodszych ma też służyć Kanon Książek dla Dzieci i Młodzieży.

Tarpan i tur

XIV/2

Tarpan to wymarły gatunek z rodziny koniowatych, przez niektórych uważany za podgatunek konia Przewalskiego, jeden z przodków konia domowego. W epoce lodowcowej rozprzestrzeniony na obszarach całej Europy, najdłużej utrzymał się na stepach Ukrainy, gdzie w 1876 r. padł ostatni okaz. Prawdopodobnie istniała także forma leśna tarpiana, jednakże już w XVIII w. zachował się on tylko w zwierzyńcu Zamoyskich k. Zamościa, zlikwidowanym w końcu XIX w. Z krzyżówek ostatnich okazów (rozdanych okolicznym chłopom) z różnymi rasami konia domowego powstały koniki polskie (zwane też biłgorajskimi), z których w 1936 r. w Białowieży rozpoczęto restytuowanie formy o cechach pierwotnych, obecnie kontynuowane w Popielnie.

Tur to wymarły ssak z rodziny krętorogich, przodek bydląt domowego. Długość jego ciała wynosi ok. 3,2 m, wysokość w kłębie – 1,9 m, miał brunatnoczarne ubarwienie, z jaśniejszą pręgą wzdłuż grzbietu. Zamieszkiwał (w kilku odmianach) lasy mieszane Starego Świata. Był cennym zwierzęciem łownym; najdłużej zachował się w Polsce (głównie w lasach Mazowsza), lecz mimo ochrony jako zwierzyna królewska stał się zwierzęciem rzadkim, a w 1627 r. w Puszczy Jaktorowskiej padł ostatni okaz.

Bociany

XIV/4

W lipcu 2005 r. we wszystkich krajach, w których występuje bocian biały, odbyło się VI światowe liczenie tego gatunku. Liczenie takie odbywa się systematycznie co 10 lat. Pierwsze na świecie liczenie bocianów odbyło się w roku 1876 na ziemiach polskich. Ostatnie miało miejsce w latach 1994–1995 i wykazało w Polsce ok. 40 900 par bociana białego, zaś na świecie ok. 166 000 par. Dane dotyczące liczebności bocianów gromadzone są dwoma sposobami: przy pomocy ankiet wysyłanych do sołtysów oraz bez-

pośrednich kontroli gniazd. W odniesieniu do każdego gniazda zbiera się takie informacje, jak: umiejscowienie gniazda, liczba młodych, adres najbliższej posesji, nazwa miejscowości, gminy, województwa.

Niektóre ptaki, np. czaple, kormorany, mewy, podkradają sobie materiał do budowy gniazd. Zazwyczaj wychowują od 2 do 4 piskląt. Dlatego zawsze jedno z bocianiej pary pilnuje rozpoczętej budowy. Pisklęta wykluwają się w maju. Zanim opuszczą gniazdo, bardzo sumiennie trenują – machają skrzydłami i podskakują.

„Warmińsko-Mazurski Szlak Bociani” to projekt realizowany od 1996 r. przez ornitologów badających okolice Żywkowa. Ma za zadanie wytypowanie bocianich żerowisk i ich ochronę, zagospodarowanie krajobrazu oraz edukację przyrodniczą.

XIV/7 Sysaki

Do porodu klacz się kładzie. Zaraz po porodzie wstaje i liże źrebię, by oczyścić je i wymasować. Taki masaż jest bardzo ważny, pomaga noworodkowi oddychać i przyspiesza krążenie krwi. Źrebię – nazywane sysakiem – gdy stanie możliwie pewnie na nogach, zaczyna ssać mleko ze strzyków wymienia klaczy. W pierwszych tygodniach życia mleko jest jego jedynym pokarmem. Potem stopniowo podaje się mu paszę. Gdy sysak ma około 6 miesięcy, jest odsadzany, czyli odłączany od klaczy. Od tego czasu je już wyłącznie paszę. Źrebięta – klaczki i ogierki – rosną dość szybko. Ostateczne wymiary osiągają, gdy mają już komplet zębów stałych, a więc w wieku 4–5 lat.

opracowanie na podstawie książki „Konie” z cyklu „Słownik ilustrowany”

XV/1 Cudowne dziecko

John von Neumann (1903–1957), jeden z najwybitniejszych uczonych naszego stulecia, urodził się w Budapeszcie i gdyby tam pozostał, to w historii nauki byłby znany jako Margittai Neumann János, ponieważ Węgrzy piszą zawsze imię na końcu. Margittai to przydomek związany z tytułem szlacheckim, jaki jego ojciec, bogaty bankier, otrzymał od cesarza Austro-Węgier.

János był cudownym dzieckiem i wcześniej wykazał geniusz matematyczny. Mając 6 lat, dzielił w pamięci liczby ośmiocyfrowe. W wieku 8 lat

znał już rachunek różniczkowy i całkowy. Jego rodzice zaniepokojeni tak wczesną fascynacją matematyką, próbowali początkowo odciągnąć syna od tej „niepraktycznej” dziedziny.

Miał doskonałą fotograficzną pamięć, po prostu zapamiętywał wszystko, co przeczytał. Mógł cytować stronę po stronie z powieści przeczytanej przed dwudziestu laty. Ponieważ bardzo lubił historię i czytał wiele z tej dziedziny, stał się w końcu ekspertem od wielu zagadnień, jak historia cesarstwa rzymskiego, szczegóły bitew i drobnych potyczek amerykańskiej wojny secesyjnej lub szczegóły procesu Joanny d’Arc. Widząc stronę książki telefonicznej, zapamiętywał od razu zawarte tam nazwiska, adresy i numery telefonów. Mając doskonałe poczucie humoru, żartował, że zna wszystkie liczby w książce telefonicznej Manhattanu, ale czasem ma trudności w przyporządkowaniu im właściwych nazwisk. Na temat von Neumanna jest wiele smacznych anegdot charakteryzujących jego niezwykle zdolności, ale i wielkie roztargnienie.

Legenda o Marzannie

XV/2

Działo się to w czasie najazdu szwedzkiego na Polskę. Szwedzka armia niczym potop zalewała cały kraj. W końcu nieprzyjacielskie oddziały dotarły i na Lubelszczyznę. Jeden z nich maszerował tędy, aby wesprzeć szwedzkie wojska oblegające twierdzę Zamość. Oddziałem dowodził młody, bardzo przystojny oficer, podobno pułkownik.

Gdy Szwedzi przechodzili przez Niedrzwicę, koń pułkownika zgubił podkowę. Oficer polecił odprowadzić swego konia do miejscowej kuźni, sam zaś udał się do pobliskiej karczmy. Piwo podała mu do stołu młoda, piękna i wesoła Marzanna, córka karczmarza. Szwedzkiemu pułkownikowi spodobała się od razu. I choć jego adiutant wkrótce przyprowadził podkutego konia, pułkownikowi ani w głowie było żegnać się z prześliczną karczmarczką i jechać na wojnę. Chciał szybko zbałamucić dziewczynę, ale ponieważ nie bardzo mu się to udawało, postanowił zatrzymać się w karczmie do jutra. Nazajutrz nadal nic nie wskórał i znów postanowił poczekać na swoje szczęście jeszcze jeden dzień. Jeden, drugi a potem i trzeci. Może wreszcie i coś wskórał, coś dostał od Marzanny, bo w końcu zatrzymał się w karczmie na dłużej. Byli tacy co mówili, że zimny Szwed od razu zakochał się w pięknej, wesołej i gorącej Polce.

I tak minął Szwedowi na zalotach cały długi tydzień. Tydzień, w ciągu którego bardzo był wraz ze swym oddziałem potrzebny pod obleganym Zamościem, gdzie Szwedom nijak się nie szczęściło. W końcu musieli odstąpić od murów miasta twierdzy, a całą winę za to niepowodzenie szwedzkie dowództwo zważyło na owego oficera, który zamiast przybyć pod Zamość, wciąż stał ze swymi żołnierzami w podlubelskiej Niedrzwicy.

W końcu musiało się stać to, co się stało. Na rozkaz szwedzkiego generała przyjechała do Niedrzwicy ekspedycja karna. Zakochanego oficera Szwedzi zabrali ze sobą. Nie bardzo wiadomo, czy wywieźli go za morze do dalekiego szwedzkiego kraju, czy też wysłali prosto na front, albo i co gorszego jeszcze mu zrobili. Kara nie ominęła także Bogu ducha winnej sprawcy tego wszystkiego. Szwedzcy żołnierze powiedli Marzannę nad pobliskie stawy i tam wrzucili ją do wody. Było to akurat pierwszego dnia wiosny.

Od tamtej pory, na pamiątkę tego wydarzenia, mieszkańcy Niedrzwicy co roku 21 marca wrzucali do wody słomianą kukłę Marzanny. Zwyczaj ten przetrwał aż do dziś, z czasem rozszerzył się na okoliczne wioski, a nawet i cały kraj. Mimo, że karczmarka Marzanna wcale wtedy nie utonęła.

Przeczekwała chwilę w trzinach, a gdy żołnierze pewni swego odeszli znad brzegu stawu, wyszła z wody. Skąd o tym wiadomo? A stąd, że następnego dnia Marzannę znów widziano w karczmie. Piła piwo, śmiała się i bawiła do rana.

XV/2 Midsommar

Zaczynająca się nieco później niż na Kontynencie skandynawska wiosna bucha zielenią równie pysznie, jak w wielu innych regionach Europy. Efekt uniwersalnych sił natury potęguje tu także nie zachodzące przez kilka tygodni słońce, które w okolicach Nordkapp świeci przez całą dobę od 14 maja do 29 lipca. To w środku tego właśnie okresu pradawni mieszkańcy Skandynawii usytuowali obrzędy związane z pochwałą życia, płodności, odnowy energii i vitalności. Szwedzkie Midsommar jest spóźnionym odpowiednikiem świąt witania maja, tak popularnych w europejskim interiorze.

Już od sobotniego poranka dekoruje się obejścia, kościoły, samochody, zaimprovizowane estrady i miejsca potańcówek. Używane są girlandy z łąkowego kwiecia oraz ulistnione gałązki dzikich krzewów i drzew. Wczesnym popołudniem na centralnym placu wsi, na boisku lub w parku ustawiany

jest majowy słup, wokół którego zaczynają gromadzić się okoliczni mieszkańcy. Słup jest właściwie dość wysokim krzyżem umajonym świeżą zieloną igliwia, kolorowymi wstążkami i polnymi kwiatami. Ktoś daje hasło do rozpoczęcia celebry i kolorowy tłumek rusza w tany. Początkowo ludzie bawią się wokół słupa, a w miarę zbliżania się zmroku przechodzą do sal tanecznych, na zadaszone sceny i do barów. Wielu mieszcuchów opuszcza wtedy aglomeracje i udaje się na prowincję, przemierzając niekiedy spore dystanse, by uczestniczyć w letniej fecie. Dużą renomą cieszą się festyny w regionie Dalarna w centralnej części kraju, dokąd co roku na tę okazję zjeżdżają tysiące samochodów i autokarów, a także zagraniczni turyści, głównie Niemcy i Holendrzy. Innym centrum masowych imprez Midsommar są okolice Kiruny i Galivare w prowincji Uppland, tereny o wiekowych tradycjach górniczych. Mieszkańcy Sztokholmu udają się przede wszystkim na ulubione bałtyckie wysepki oraz do najbliższych skansenów, gdzie w scenarii starych skandynawskich osad, pod otwartym niebem, oddają się iście epikurejskim uciechom, co całkowicie przeczy poglądom o chłodnych temperamentach Szwedów. Stoły podczas czerwcowych imprez uginają się od jadła i napojów. Dominują młode ziemniaki z koperkiem, odtłuszczone mleko, lody i kawa. Swoich zwolenników ma typowo szwedzki specjał surströmming, skomplikowanymi metodami kwaszony śledź, który w prowincji Dalarna ma nawet swoje osobne święto. Je się też dziesiątki innych rybnych dań, langusty i raki. Mężczyźni raczą się przy tym dobrze schłodzonym absolutem – wyśmienitą szwedzką wódką, bezpośrednią następczynią ludowej aquavit.

* * *

Jak wiele innych wili, także ta przed Midsommar ma swoje tradycje w licznych przesądach. Niektórzy Szwedzi do dziś wierzą, że siły nadprzyrodzone uaktywniają się w tę noc. Gdziekolwiek ludzie zbierają rosę do specjalnych flakoników i trzymają ją na wypadek chorób. Wspomina się o znanym także u nas kwiecie paproci. Panny wkładają pod poduszki bukiety polnych kwiatów i śpiąc na nich, czekają na sen, który wskaże im wybranka. Jedząc koszmarnie przesoloną owsiankę, można mieć nadzieję na sen przepowiadający przyszłość.

XVI/1 Podział ptaków ze względu na rodzaj spożywanego pożywienia

ptaki roślinożerne – żywią się przeważnie nasionami, owocami, pączkami drzew i krzewów, jagodami, kwiatami, listkami i młodymi pędami; są to np. gołąb, łuszczak, cietrzew, głuszec;

ptaki owadożerne – żywią się głównie owadami, a także innymi drobnymi bezkręgowcami, a więc pajakami, dżdżownicami, ślimakami; są to np. ja-skółka, muchotłówka, dzieźba;

ptaki mięsożerne, czyli drapieżne – żywią się gadami, rybami; są to np. orzeł, bielik, sokół, sowa;

ptaki wszystkożerne – żywią się pokarmem mieszanym, roślinnym i zwierzęcym; są to np. wrona siwa, gawron, kawka, sroka, sójka, kuropatwa, ba-żant.

XVI/3 Zagadka

Była sobie ryba piła,
która z drugiej ryby kpiła.
Rzekła do niej: Zgadnij szybko,
co robiłam dzisiaj, rybko?
Ta dotknięta dość niemile,
mówi na to rybie pile:
– Sprawa jest to niezawita:
co robiła ryba?
Piła.

Antoni Marianowicz

XVI/9 Ciekawostki o kakao

Jako pierwsi nazwy kakao użyli Olmekowie (pradawni mieszkańcy Meksyku). Pierwsze kakaowce były uprawiane już 1500 lat p.n.e. przez Olmeków. Nie wiemy, w jaki sposób odkryli zalety małego ziarna i nauczyli się je przera-biać. Zamiłowanie do kakao przejęli od nich Majowie, a następnie Aztekowie.

Niewolnik kosztował 100 ziaren kakaowca (królik 10 ziaren).

Na początku XX w. Szwajcar Henri Nestle wpadł na pomysł, aby mieszać kakao w proszku z mlekiem w proszku. Dało to początek znanej do dziś i powszechnie lubianej czekoladzie mlecznej.

Po prostu chleb

Chleb jest podstawowym pokarmem człowieka. Wędzona kielbasa, pachnąca, soczysta szynka, a także inne dobre wędliny naprawdę smakują dopiero z chlebem. A jeśli dołożycie do tego plasterki pomidora, ogórka lub rzodkiewkę – to w ogóle pycha. Czasem chleb z masłem posypyany szczypiorkiem lub rzeżuchą smakuje tak, że chcielibyśmy jeść i jeść bez końca. Czy pamiętacie z wakacji pajdę wiejskiego chleba z chrupiącą skórką posmarowaną masłem i miodem, obłożoną twarogiem? Od waszej fantazji i wyobraźni, i oczywiście od tego, co akurat jest w domu, zależy, co zjecie. Chleb podajemy także do zup, mięs, ryb, serów, sałatek i do wielu innych potraw. Trzeba także pamiętać, że chleb ciemny (razowiec, graham czy pumpernikiel) jest dużo zdrowszy od białego, a tym bardziej od bułeczek maślanych i rogalików, gdyż zawiera witaminy i sole mineralne.

„Przodkiem” chleba były wypiekane 12 tysięcy lat temu placki. Ugniatało je z utłuczonego ziarna wymieszanego z wodą, po czym kładziono na rozgrzane kamienie i zasypywano gorącym popiołem.

W starożytności chleb stał się symbolem pożywienia w ogóle, oznaczał po prostu jedzenie. Często mówi się o czymś, co jest codzienne, zwykłe, ale konieczne – chleb powszedni. I pewnie dlatego od najdawniejszych czasów ludzie brali chleb do ręki z poszanowaniem. Przypadkiem upuszczoną na ziemię kromkę całowano. Wasze prababcie, a może i babcie, przed rozkrojeniem bochenka znaczyły go znakiem krzyża. Jeszcze dzisiaj w niektórych domach, tam gdzie kultuwuje się stare tradycje, nowożeńców lub znamienitych gości wita się chlebem i solą.

Elżbieta Brzoza

Przysięga Hipokratesa

Przysięga Hipokratesa jest składana przez lekarzy od starożytności, zawiera podstawy etyki lekarskiej. Jej znowelizowaną wersję, pod nazwą Przyrzeczenie Lekarskie, składają obecnie w Polsce również absolwenci akademii medycznych podczas uroczystego zakończenia studiów. Wbrew powszechnej opinii jej autorem nie jest sam Hipokrates, lecz jego uczniowie.

„Przysięgam na Apollona lekarza, na Asklepiosa, Hygieję, i Panaceję oraz na wszystkich bogów i boginie, biorąc ich na świadków, że wedle mej możliwości i rozeznania będę dochowywał tej przysięgi i tych zobowiązań.

Mistrza mego w tej sztuce będę szanował na równi z rodzicami, będę się dzielił z nim mieniem i na żądanie zaspokajając jego potrzeby: synów jego będę uważał za swoich braci i będę uczył ich swej sztuki, gdyby zapragnęli się w niej kształcić, bez wynagrodzenia i żadnego zobowiązania z ich strony; prawideł, wykładów i całej pozostałej nauki będę udzielał swym synom, synom swego mistrza oraz uczniom, wpisanym i związanym prawem lekarskim, poza tym nikomu innemu. Będę stosował zabiegi lecznicze wedle moich możliwości i rozeznania ku pożytkowi chorych, broniąc ich od uszczerbku i krzywdy.

Nikommu, nawet na żądanie, nie dam śmiercionośnej trucizny ani nikomu nie będę jej doradzał, podobnie też nie dam nigdy niewieście środka poronnego. W czystości i niewinności zachowam życie swoje i sztukę swoją. Nie będę operował chorych na kamicę, pozostawiając to ludziom zawodowo stosującym ten zabieg.

Do jakiegokolwiek wejdę domu, wejdę doń dla pożytku chorych, nie po to, żeby świadomie wyrządzać krzywdę lub szkodzić w inny sposób, wolny od pożądań zmysłowych tak wobec niewiast jak i mężczyzn, wobec wolnych i niewolników.

Cokolwiek bym podczas leczenia, czy poza nim, z życia ludzkiego ujrzał czy usłyszał, czego nie należy na zewnątrz rozgłaszać, będę milczał, zachowując to w tajemnicy.

Jeżeli dochowam tej przysięgi i nie złamię jej, obym osiągnął pomyślność w życiu i pełnieniu tej sztuki, ciesząc się uznaniem ludzi po wszystkie czasy; jeżeli ją przekroczę i złamię, niech mnie los przeciwny dotknie”.

Po zbrodniach dokonanych przez lekarzy niemieckich podczas II wojny światowej Światowa Organizacja Lekarzy podczas swojego zjazdu w Genewie w 1948 r. opracowała nowożytną wersję przysięgi.

XVIII/3 Tajemnica króla Midasa

Czy pamiętasz króla Midasa i bogów greckich? Kiedyś Apollo rozgniewany na Midasa sprawił, że królowi wyrosły na głowie ośle uszy. Midas ukrył je pod tiarą. Jego tajemnicę znał tylko fryzjer. Gdyby zdradził tajemnicę, czekałaby go okrutna kara. Jednak fryzjer tak bardzo chciał się z kimś podzielić tajemnicą, że wykopał dotek w ziemi i wyszeptał do niego: „Midas ma ogromne uszy”. Rosnące obok trzciny powtórzyły to wiatrowi, a wiatr... Co zrobił wiatr? Z pewnością się domyślasz.

Jak myślisz, co zrobił wiatr w opowiadaniu o królu Midasie?
Jak czuł się Midas, gdy się o wszystkim dowiedział?
Jak powinien zachować się królewski fryzjer?

Kwiaty w domu

**XVIII/
10-11**

Azalia – roślina pięknie kwitnąca zimą. Nie znosi wysokiej temperatury, bardzo lubi wilgoć. Latem można umieścić ją na balkonie albo w ogrodzie w miejscu cienistym.

Begonia – wymaga miejsca półcienistego i ciepła.

Bluszcz – jest pnączem, które nie potrzebuje wiele światła.

Cyklamen (fiótek alpejski) – roślina bulwiasta o liściach w kształcie serca ze srebrzystymi plamami. Kwiaty białe, różowe lub czerwone wyrastają wprost z bulwy.

Diffenbachia – roślina efektowna i dekoracyjna. Lubi jasne miejsca i zraszanie.

Dracena – osiąga dość znaczny rozmiar, ok. 1 m. Lubi miejsce widne.

Filodendron (monstera) – osiąga duże rozmiary, więc potrzebuje dużo miejsca. Z pnia wyrastają korzenie powietrzne. Ma liście głęboko wcinane z otworami w blaszkach. Dobrze znosi warunki mieszkaniowe.

Fiótek afrykański – roślina o wysokości do 10 cm o owłosionych liściach i pachnących kwiatach zebranych w grona. Jej uprawa nie sprawia trudności. Lubi stałą temperaturę w ciągu całego roku. Wrażliwa na nadmiar wilgoci.

Juka – na jej pniu wyrasta wachlarz liści. Lubi miejsce widne, nie jest zbyt wymagająca. Po kilku latach można doczekać się kielichowatych kwiatów.

Kordylina – z jej pnia wyrasta rozeta wstęgowatych liści.

Kroton – występuje w wielu odmianach o różnym kształcie liści, kolorze i wzorze na nich. Jest rośliną efektowną. Lubi miejsce cieniste i dużą wilgotność powietrza. Zimą lub wiosną może kwitnąć.

Niecierpek – jego zaletą jest długotrwałość i obfitość kwitnienia. Wymaga dużo wody. Jest wrażliwy na chłód.

Skrzydłokwiat – roślina odporna na warunki domowe. Jej białe kwiaty są trwałe.

Trzykrotka – jest pnączem o różnym wyglądzie liści. Odmiany o barwnych liściach wymagają więcej światła od odmian o liściach jednokolorowych.

XIII/1 Kran

Odkręcasz kran w łazience –
ach, coż to za wygoda,
i zaraz myjesz ręce,
czyściutka leci woda!
(*rym przeplatany*)

Włodzimierz Scisłowski

Józek i wózek

Nie przypuszcza, że tuż blisko
za ugorem jest urwisko.
W dół za chwilę razem z Józkiem
runąć może kucyk z wózkiem.
(*rym dokładny*)

Hanna Łochocka

Zima

Zima pogardziła kolorami.
Nawet zieleń szpilkowych lasów
śniegiem przykryła białym
(*wiersz bezrymowy*)

Elżbieta Zechenter-Spławińska

Notatki